

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

עין משפט

נר מצוה

ד' א מ" פ"ד מהלכות
 מאכלות אסורות
 הלכה ב:
 ד' ב מ" פט"ו מהלכות
 טומאת זרע הלכה
 :!

רבינו חננאל

ורשנין תנא מביט
עולמים גמר לה דרנתי
הביית אשר בנה המלך
שלמה ובר דבריה פשוטי
הן. נמצאו הכרובים על
גבי הכפורת במשכן
עומדים כאלו
שהוא כי טפחי דל מניה
עשרה טפחים לארון
שפר כדאמרינן שש
להו עשרה וכתבי והיו
הכרובים כוונתם נפיש
למעלה סוככים
נמצאו נפיש הכרובים
למעלה מעשרה וקרי להו
סוככ ש"מ כי חלה
עשרה וזלתי הסככה.

[illegible]

חשק שלמה על ר"ח
(א) ז"ל הנה צריך להיות שיעור
הסוכה י"א טפחים וחצי.

הגהות וצייונים

א [שם] איתא ר"פ
ב [גליון] (גליון):
ג בגליון שבדפוס
ד זיטאמיר כתוב כאן
ה הגדה זו היא דרך דר
ו או שצ"ל סוכה (מנחם
ז "כדתניא" אין הכוונה ש
ח אונקלוס איתא בית עינו

צגדיו וטמ

汙

הָאֵץ לֵישׁ מְקוֹם בְּרָאשׁ שְׂרָאֵי הַלֵּינָה וְצוּ שְׂנֵי חִפְלִין כְּדֹאמְרִין בְּרִישׁ
הַמִּנְחָל תְּחִילִין (עִירוּבִין דף 79 ע"ה) וְאֵע"ג דְּגַב צִיץ כְּתִיב מִנְחָה וּמִתְחַדְּמִין¹¹
בִּין עֵינֵיהֶם¹² וְאִמְרִין פֶּרֶק הָאוֹמֵר (קִדּוּשֵׁן ס"ו) גַּב יִנְאִי הַמֶּלֶךְ הֶסֶם
לְהֵס בָּצִץ שֶׁבֶן עֵינִיךְ הֵאֵץ בִּין עֵינֶיךָ מִשְׁמַע כְּמוֹ בִּין עֵינֶיךָ דְּכִתִּיב
גַּב חִפְלִין שֶׁהֵל בְּצוּפָה שֶׁל רֹאשׁ
וּמִיָּהוּ אֵינוֹ מִחֻשָּׁב כֹּל כִּי מִשּׁוֹם דָּבָר יוֹכֵנִי חֲפָשֶׁת מֶרֶץ

להתפלל יליף בסוף הקומץ רצה
(מנחות דף יא:) בגזרה שזה שצ"ח עיניך
בגזרה הראש מלא תשימו קרחה
בראשם^ט במקום שער ומ"מ אפילו
היה צ"ח על המצח ממש מ"מ היה
צריך לקפור הצ"ח והתפלל מאחורי
ראשו והיו שניהם דוחין שם את
המנצפת והא' דלמרינן בפרק ראשון
דיומא (דף יב:) דצנדי כה"ג ציה"כ
כשרין לכהן הדיוט אע"ג דצנדי לכן
כתיב מנצפת בשר צנדים איירי חוץ
מן המנצפת ומיהו בלשון גמ' אשכחן
דקרי מנצפת להיא דכהן הדיוט
דלמרינן צ"ח בראשונה (שם כה. וס)
גבי פייס שטוטל מנצפתו של אחד
מהם ועוד קשה לזה היה צ"ח ציה"כ
צנדי לכן ולמה קרי ליה מנצפת ושם
אע"פ היתה קטנה ממנצפת של כל

השנה [ע"י חוספות עירובין דף: זה] דלה
מקום:] **תפשת** מרובה **לא**
תפשת. יש מפרשים לפי שמדה
מרובה אין לה סוף וכאן אי אפשר
לימר כן דעל כרחיך לא אפשר ללמוד
אלא מפני שכולין ליכנס במשכן
וכן צפרק קמא דר"ה (דף ד: וס)
ובציגוגיה (דף יא.) גבי עזרת ד"ש לה
השלומין כל שצעה דיליף מחג המצות
ופריך ויליף מחג הסוכות ומשני תפשת
מרובה לא תפשת והתם יש לדבר סוף
ועוד מוכח בהדיא בחזרת הכנים^(ט)
דכתיב (ויקרא טו) כי יזוב וזב דמה
ימים רבים ימים שנים יכול ימים
הרבה אמר ר' עקיבא כל שמשמעו
מועט ומשמעו מרובה תפשת מרובה
לא תפשת תפשת מועט תפשת רבי
יהודה בן בחירה אומר שתי מדות
אחת מדה כלה ואחת מדה שאינה כלה
מודדין צמדה כלה ואין מודדין צמדה
שאינה כלה אמר רבי נחמיה ובי
למה צא הכחז לפתוח או לנעול והלא
לא צא לנעול אלא לפתוח אם אחה
אומר ימים עשרה או אינו אלא מאה
או מאתים או ארץ או ריבוא וכשאתה
אומר ימים שנים פתחת וזהו פירושו
של תפשת מרובה דאם אחה מופש
את המועט אין מוציאין אותו מידך
שהמועט בכלל המרובה אבל זאת
לחפוש המרובה אומרים לך הבא
רביא וטול ורבי יהודה בן בחירה צא
ללמוד ממנהגה העולם שתופסין את
המדה כלה ומניחין את המדה שאינה
כלה אף כהן תופסין החשבון המועט שיש
לו סוף ור' נחמיה צא ללמוד מודרך

המקראות שלא באו לכתוס אלא לפרש והכא גבי^א תשלומין תריכן
 כוין לטעמיה של רבי עקיבא: [ועיין חספות יומא עב. ד"ה נעביד]
בשליש הבית הן עומדין. לקומת הכרובים עשר אמות
 והצית שלשים אמות והא דכתיב (מלכים א' ו') ולפני
 הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו
 היינו משפת הכרובים ולמעלה כדאיחא צ"ה המוכר פירות (צ"ג נח):
 ולא כמו שפירש בקונטרס צפירוש מלכים (סג) לעליית צית קדשי
 הקדשים נמוכה משל היכל: [ועי' חספות יומא נב. ד"ה ועשרים]
 גפן

אחוזין צידו טבעותיו דומיא דקנדליו: שמאין מיד. בלא שהיה דכת

וַיֵּשׁ אֵלָּה סוּד לְמַבְיָנִים: [ג] צִירָן לומר גּוֹפֵן של כְּרוּבִים (כְּתִיב: [7] נִדְעָל מוֹכֵרִךְ, יֵכֵּכְ נִפְשׁ: [8] צִיל מוֹבּוֹהֵן (כְּתִיב: [9] הִיא מִשְׁנֵה כְּלִים פִּיזָּה מִט עֵיִשׁ וּמִשְׁכִּי רִשִּׁי כִּרְיָאָה, או שְׁצִיל מִרְשִׁי כְּדוּמָאֲרָה: [10] צִיל הָא מִתְרַגְמֵינִן] (לְצִילֵן: [11] מִן מִתְרַגְמֵינִן (לְצִילֵן: [12] צִיל מִלָּא תִּשְׁמֹרֵן בִּין עֵיִשִׁים (רִשִׁי דְּעִסִּי: [13] צִיל וְגִבֵּי (רִשִׁי: [14] לְגִילִין):

ז מיד, שאף צהן אני קורא והצא אל הצית וכשהוא לנזש צהן צעי שהייה [ברכות מא.]. בליו

מוכה

פרק ראשון

יְבִר יוֹכֵנִי. עוֹף גָּדוֹל הוּא מֵאֵל וּצְבִירוֹת (דָּק יו:). אֲמַרְיִן פֶּסַע
אֶחָת הַטִּיילָה צֵר יוֹכֵנִי בִּילָה בְּמִקְוָמוֹנִי וּמַצֵּה שָׂשִׁים כְּרִים וְשִׁצְרָה
ש' אֲרִיסִים: פָּנִי בְּנִי גִמֵּר. גִּ"ש גִּמֵּר וְצִלְפִּרְתָּהּ לֹא כַחֲצִיד פָּנִי:
תַּפְשֵׁת מְרוּבָּה. בְּמִקּוֹס שֶׁאֵתָה שׁוֹמֵעַ אֵף הַמוֹעֵט בְּמִרְוָה לֹא תַפְשֵׁת
דָּשׁ לְהַשְׁמִיט תַּפּוֹס אֶת הַמוֹעֵט וְהִרִי

מה לא תפשת תפשת
נאפי דציפרתא דזוטרא
ר' יעקב רב הונא פני
פני הכפורת וכתוב
אביו ונילף מפנים של
פני אלהים ותרצני
תפשת תפשת מועט
וכתיב ^(א) אל הכפורת
ר' רב אחא בר יעקב
חותין מטפח ורב הונא
אי כרוב א"ר אבהו
רין לינוקא רביא א"ל
כתוב ^(א) פני האחד פני
אדם היינו כרוב היינו
זוטרא וממאי דחללה
נמא בהדי סככה אלא
יוב ^(א) והבית אשר בנה
אמה ארכו ועשרים
קומתו וכתוב ^(א) קומת
ממה וכן הכרוב השני

ולמים כרובים בשליש
נמי כרובים בשליש
כמה הוי עשר אמות
ויוך הקדש כמה הוי
תיה כמה הוי עשרים
יון וכפורת פשו להו
כרובים פורשי כנפים
הם על הכפורת קרייה
לה מעשרה ממאי
ו קיימי דלמא להדי
אחא בר יעקב למעלה
ובא מי כתיב למעלה
איד דאמר כל האמות
הודה דאמר אמה של
ל כלים חמישה מאי
ת כמה הוי להו תמניא
וי ופלגא אימא סוכה
לגא אלא לרבי יהודה
ר' חייא בר אשי אמר
מחיצין הלכה למשה
ייתא נינהו דכתיב
פנ ותאנה ורמון ארץ
ב חנין כל הפסוק הזה

לְבֵית הַמִּנְחָה דָּתָן
וְעַל כִּתְּוֵי
הוּא וְהֵן מִמַּאֲיִן מִיָּד
הָיָה

יִלְפַת צִנִּי חֲלָהּ חֵד סָרִי וּפְלָגָא דִּלְרֹן וּכְפֹרֶת מִמֵּינָא וּפְלָגָא הוּא דִּהוּן
וּכְיוֹן דְּכֹרִינִים צִנִּינִים הִצִּית עוֹמֵדִין דִּהִינֵן לִסְקוֹן עֲשֵׂרִים פְּשֻׁוֹ חֵד סָרִי
וּפְלָגָא חֲתַת כְּנִפְיָהּ: אֲרֵבִי יְהוּדָה, לְהָא מִנִּי יִלְיָן מִקְרָאֵי כָּל שִׁיעוּר
מִחִינָה הִלְכָּתָא גְּמִירִי לֵה מִסְיָנִי וְגִמְרִי דְּצִדְרִי מַעֲשֶׂה לְבָר מִסְכָּכָה לֵאמֹר
מִחִינָה הִיא וְצִדְרִי הוּא מִחִינָה: שִׁיעוּרֵינִי, שֶׁל אִסְרוּרִין כְּגוֹן כִּיֵּת לְכָל
אֲחִילַת אִסְרוֹר וְכִכּוֹנָתָא לְיוֹם הַכְּפֹרִים: הַצִּיּוּרִין, שֶׁהִתְחִילָה פִּסְקֶלָת צִנִּינִילָה:
וּמִהִצִּיּוּרֵינִי, הִלְכוֹת מִחִינָה: אֲשִׁיעוּרֵינִי נֶאֱמָר, הַפְּסוֹק מִדְּבַר בְּשִׁבְחָהּ שֶׁל
אַרְץ יִשְׂרָאֵל שֶׁאִפְּלוּ דְּצִדְרִי תוֹרָה נִרְמִינִי לְשַׁעַר צִפְרוֹמִיָּה אִסְרוּרִין
שֶׁצִּמּוּרָה: כִּיֵּוֹ עַל כִּתְּוֵי, שֶׁאֵינוֹ לְבִישׁ צִנִּין: וּסְנִדְרֵיוֹ וּמִבְעוֹתָיו בִּידּוֹ.
(וַיִּקְרָא יְיָ) וְהִבָּא אֵל הַצִּית יִטְמָא וְכִילְהוּ צֵא אֵל הַצִּית קִרְיָנָא צֵא:
הָיָה

והמחמזות והשלטן [עירובין שם]. שיעוריו. שנתנו חמשים לכל דבר בגזן כזית עד חלה. שנתנו להם ואמר שיעוריו למדשר [נאמן]. [שם]. והוציאנו. הלכות מחמזים שחלה עד חלה הלכה כחמה משוי. [שיעוריו נאמן]. ולו לנו משערין בין דברים מחמזים [שם]. בבי חמה עונת עד הערב [וקדקד (ד) ולא חזיז כעוס גנדים והאכול צנית חמה את גנדי (שם) ולא יאכל מחמזים צפסיהם והאכול צנית יבש את גנדי, הלך חממס וזוהא את צבדי (שם) בתיפיו ופדליו ופמבדתי בידיו. שחן עושבין וזך חממס דומיא דליוו לנו חמפיו

מוכה

מסורת הש"ס

עם הוספות

חגיגה יג: (ב) [לקמן]
כלים פ"ז מ"י עירובין
7: מנחות דף לו.
עירובין 7, (7) שם
ב"מ מא, (8) שם חולין
: געט פ"ג מ"מ
יחזקאל מג יג
מדות פרק א מ"ג
זבים פרשתא ה ה"ו.

גליון הש"ס

"שיעורין חציצין.
לקמן דף לד ע"א רש"י
ה עשר: [מכח"י תוס']
ה תפשת מרובה
ד' וכן בפרק קמא
"ה. ע' יומא דף עא
ב תוס' ד"ה ויליף משזר
וכו']:

תורה אור השלם

וַיְהִי כַאֲשֶׁר פִּלְקָה
חָק לַבְרִיד אֶת יַעֲקֹב
וְהָיָה אִדָּךְ יֵצֵא יֵצֵא יַעֲקֹב
אֶת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו
שׁוֹן אֲחִיו בֶּא מְצִידוֹ:

בראשית ב', ל'

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל נָא
נָא מְצֵאתִי חֵן
וְיִנְיָד וּלְקַחְתָּ מִנִּחְתִּי
דִּי כִי עַל כֵּן רָאִיתִי
יָדְךָ כְּרֹאת פְּנֵי אֱלֹהִים
תִּרְצֵנִי: [בראשית לז, י]

וַיְהִי הַכְרֵבִים פְּרִשֵׁי
פָּיִם לַמַּעֲלָה סִבְכִּים
נִנְפִיָּהֶם עַל הַכַּפֹּת
עֵינֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו
הַכַּפֹּת יִהְיוּ פָּנֵי
פְּרִכִּים: [שמות כה, כ]

וְאַרְבַּעָה פָּנִים
 וְאֶחָד פָּנֵי הָאֶחָד פָּנֵי
 מְרוֹב וּפָנֵי הַשְּׁנַי פָּנֵי
 יָם וְהַשְּׁלִישִׁי פָּנֵי
 יָמָה וְהָרְבִיעִי פָּנֵי
 נֶשֶׁר: [יחזקאל י, ד]

וְהַפִּיט אֲשֶׁר בָּנָה
מִלֵּךְ שְׁלֹמֹה לִי
שִׁים אִמָּה אֲרָכָה
שָׁרִים רַחֲבֵי וְשִׁלְשִׁים
אִמָּה קֹמְתוֹ:
[מלכים א' ה' ב']

קִוִּיַּת הַפָּרוּב הָאֶחָד
שֶׁר בָּאֵמָּה יִכֵּן הַפָּרוּב
לְשׁוֹנִי: [מַלְכִּים א' ג' ב']

עֵשָׂר אֲמוֹת אֶרֶץ
וְאָמָה וְחֲצִי
רָחֵב הַקֶּרֶשׁ
הָאֶחָד: [שמות כו, מז]

אֶרֶץ חֹמֶה וּשְׁעָרָה
בֵּן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ
זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ:
[דברים ה, ח]

ליקומי רש"י

ליקוטי דעם"י

ביא. פני חינוך
 יגה יג: [היינו פני
 יוב היינו פני אדם.
 הן פני חרוז מה הן פני
 ובי לא אחד הן
 רבניות

[illegible]

ויותר וכיום מן המה
רה וכן שאר הילכותיה
מנוגע. כחב והנא אל
ה שיעור אכילה ואפילו
כדרך מלבושו אין אלו
[עין שם].

במד א מ"י פ"ד מהל'
סוכה הלכה ב סמג
עשין מג טור שו"ע א"ח ס'
תרל סעיף ב:

יְקוֹמִי רַחֲמֵי

הוא היה לאקסאי דבשאר אפילו משה
ואפילו אינו מקפיד חוץ ועוד
ומקדיש ציבור בחגיגה במקום
שפירמא (פירמא) ומימי לה בן
אילו קריר (שם דר.) ¹³ על
המדרש רש"י אומר עד כאן
האיתולקי עוד מימי התם ¹⁴ על זה
תלמוד הכמים מזה אחד חוץ
של שני משני דרין וצוחים בן
סמח (דף קד) ¹⁵ דם על דב
חוץ ואם עמא הוא אינו חוץ רב
גל גדול חוץ ואם מוכר רב הוא
אינו חוץ ואם חוץ דאם הלכה
ורב ואל לעמוד אלא קרא למאי
דרשין שבו שלא יא דר
חוץ דין לבן המס ו"ל דלשין
המסרים דאיתא צפרק קמא
דקדושין (דף סא): **ורבי שמעון**
אמר יש אם המקרא. כולה מדי
דרשין מקרא ומסורה ללא על חס
במחן פן אלא במחלה דמיכס
האדר פלוגי דמר סבר מקרא עיקר ¹⁶
דלשון ר"ע גריס סנהדרין (דף ה.)

דבינו חננאל

[illegible]

וְהַדְקָאֲמֵרִי צְהִיבָא שְׁמַעְתָּא (ב) (דַּרְשֵׁי)
נִמְנו שְׁאִפְרֵס לִקְנוֹן דְּהֵאִי דְקִאֲמֵר כּוֹלֵהָ
וּמִקְרָא וּמִחֵיב אֲחִמְכִּיבָה חֲתֻם צִפְרָן
וְאֲחֵר וְאֵל אֶל הַשְׁמִינִי זֶה מִצִּיא אֲשֶׁם
נִבְרִין חֲתֻכֵּה מִחֵיב חֲתֻכֵּה וּמִקְרָא
וּמִחֵיב צִפְרָן יֵשׁ אִם לְמִסְתַּר מִלִּפְנֵי
דְּלֵא וְעֵמָּה מִשּׁוּם דְּלֵא
וּמִחֻכֵּה אִיבָה בְּיִיבֵי וְזִין לִמְרָד דִּכְיוֹן
אֲבָל (סג יח) אֲבָל רַבֵּי דְמַדְרֵשׁ וְ
שִׁפְכָא פְּלִיגֵי עֲלֵהּ יֵשׁ אִם לְמִסְתַּר מִלִּפְנֵי
דְּלֵא (סד יט) אֲבָל רַבֵּי דְמַדְרֵשׁ וְ

בדורשין תחילתו במיפגני וממלא דרש מחילות ולא אצטרך למומחה ושר קשיא לפי למא משופט לא הוה יענין מומחה כמו שיקרב לגבי דינא הרגיל ולא לגבי דינא חסידא לגבי גופיה דאין דורשין מחילות סנהדרין (דף ז') קרי' לעקד דרשין ר"ש מן הדא קרייה וסוכה מהיה לכל

שמעון סבר יש אם למקרא. ולא חיישין לכח
דבריעה אוקמתא אטפה. איבעית אימא כ"ע י
דל חד לגופיה פשו להו תלת ת"ק סבר כי את
ע והכא בדורשין תחלות קמפלי פירוש הא קר
בתלמוד איי רבנן דקיסרי שמעין טעמיהו דרבנן

גראה דר"ל דאחאי הלכחא לזה דרוז גופו של אדם ומקסי

י"מ דהכא חיידי בשער
שאלנו מקפיד וקשה לר"ת
עמ. וס) נכרית מעוזרת
מאי וכי תימא משום דרבי

דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ ושאינו
ממקפיד עליו אינו חוצץ וגזרו על רוב שאינו
ממקפיד משום רובו המקפיד ועל מיעוטו
המקפיד משום רובו המקפיד וליגזרו נמי על
שאינו ממיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד
אי נמי משום רובו שאינו מקפיד ^א היא גופא
גזירה ואנן ניקום ונגזר גזירה לגזירה מחיצין
הא דאמרן הניחא ^ב לרבי יהודה אלא לר"מ
מאי איכא למימר כי אתאי הלכתא לגזר
^א ולבזר ודופן עקומה: ושאינן לה שלש דפנות:
תנו רבנן ^ב שטים ^ג כהלכתן ושלשית אפילו
ספח ^ד ר"ש אומר שלש כהלכתן ורביעית
אפילו ספח במאי קמיפלגי רבנן סברי ^ה יש
אם למסורת ור' שמעון סבר ^ו יש אם למקרא
רבנן סברי ^ז יש אם למסורת ^ח כסכת כסכת

בסכות הרי כאן ארבע דל חד לגופיה פשו
להו תלתא שתים כהלכתן ואתאי הלכתא
וגרעתה לשלישית ואוקמה אטפח ר' שמעון
סבר יש אם למקרא בסכות בסכות
בסכות^א הרי כאן שש דל חד קרא לגופיה
פשו להו ארבע שלש כהלכתן אתאי הלכתא
וגרעתה לרביעית ואוקמתה אטפח ואי
בעית אימא דכולי עלמא יש אם למקרא
והכא בהא קמפלגי מר סבר ^ב סככה בעיא
קרא ומר סבר סככה לא בעיא קרא ואיבעית
אימא דכולי עלמא יש אם למסורת והכא
בהא קמפלגי מ"ס כי אתאי הלכתא לגרע
ומ"ס כי אתאי הלכתא להוסיף ואיבעית
אימא דכולי עלמא כי אתאי הלכתא לגרע
ויש אם למסורת והכא ^ג ברורשין תחילות
קמפלגי מ"ס דורשין תחילות ומ"ס אין
דורשין תחילות רב מתנה אמר מעמיה דר"ש
מהכא ^ד וסוכה תהיה לצל יומם מחורב
ולמחשה ולמסותור מזרם וממטר ואותו טפח
היכן מעמידו אמר רב מעמידו כנגד היוצא
אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב

(ד) פלגיו אדר"ע שוין בסופה דדירת קצב צענין א"כ סגר
 יצירה להו סופה דירת קצב צענין לא בשביל שיהו שוין חבל
 שמעיה (בגמרות דף קכג:) גבי מחסוב של חולין וחמשה ש
 יו זה מציא אשם חלי דברי ר"ע ר"ע אומר שניהם מצי
 גענין מחסוב מחסי דמחסי אחרנין פסקא פסקא חבל (סג)
 וצ"ל לפרש מהי דאם שמיים בשמי מחסוב גדולות חבל
 מחסוב משמי מחסוב כדמוכח החס בשלישי פירקין
 וזו לכתחילה שנים חסוב מלות משום דאקצב איסורא דה
 א משום גדולות קרינן בזה לית ליה כלל כדמוכח החס ועוד
 פירק קצב ארזין (פמ"ח: דף קכג:) גבי צבא אחד יאכל
 מדמצי כסות ואלא אמרין שני אס מחסוב יוני"ע חס
 מחס. מ ד"ה לא נרבה וחופות דהו טו. ד"ה לא וחופות פסח

לדלויל עתמא סככה לא צעי קרא ואפילו הכי דל חד
 שפ' הקוטרס בריס סהדרין (ג' קד:) גצי תלמא אלהים כח
 סמסוקי סמסוקי תלמא און דורשן תחילת ואמר ליה כ"ר
 שם בקוטרס עצמו ור' (ימין) (עצמו) לישנא דעלמא
 דמשופט לא ממעט הדיוט א"כ הוה אחי תלמינאי אל
 וכל הוה דצריס סהדרין (ד' קד:) דקרוטס קרנא לטוטפות
 וטובא דמריס ולא תאמיני דאין דורשן תחילת: **ו**
 סמסוקי הוה אחי^ל למסמסוק ולמסמסוק הוה שריס מוסר
 מוסר

דבסוכות בסוכות בקרן הרי כאן ו' דל חד קרא לגופיה פשו' לה
 ׀ מלקרא ו' ׀ מה ובהא מליג' ת"ק סבר מכה ביצא קרא פשו' לה חלה
 ולכתא למגרע מהני חלה חד ולוקמה אטפח ור' שמעון כ' אחאי לשפוי' ו'
 ׀ דאויקמאט לגופיה ור' שמעון סבר דרשנין לה חת"ק סבר לה דרשנין
 לא דר"ש מהדא קרא וסוכה תהיה לצל יומם מחורב למחסה ולמסתור הרי

וְחֹלֶץ. ב) צמחנה שם ליתא לחינה להסירו ואולי דרבינו גרס שם.

דבר תורה, הלכה למשה מסיני: רובו, רוב שער מוטון צניט
לא קשור אחת אחת ומקפיד עליו מוצן: אין מקפיד עליו, הוה ליה
בטופיה הויל ואן סופו ליטנו וצטיל לגביה ולא מיך: וגורו ע" דרוב
שאינו מקפיד, הויל ורוב רוב ודמי צמקת לחיפה דלוריימא: ועל

צבאספרה: (א) גורד. לאו הלכה למשה
 מסיני הוא אלא גזירה מדרבנן ורובו
 התקפיד למדידה הוא דהוי הלכה
 למשה מסיני: דא דאמרין. לגופה
 שסרה: הניחא לרבי יודיה. ללא
 נפקא ליה מקרא אטריך הלכתי:
גורד. להיכא לדרין למיגד או גור
 אחיה או אסיק כגון אכספרה
 צבאספרה דאמרין בה פי מקרה יוד
 וסוחס: וְלִפְדֹּת. פסות מג: דופן
 עקומה. פסות מד' אמות: שתיים
 בודלתן. מורסות ואפסות כמין
 גאס או דרומית
 ומערבית: בודלתן.
 כסעור מרת. כסכה:
יש אם לַמְסוּרָת. כסכה
 סתח משח ומסר

בספר חזקוני לישאלאל היא האם
והשיקור ולא כמו שהוא נקרא: בסכת
חשני יטו בסכת כי בסכות חושמני
חד מלל וחרני דורשן: בסכת. משמע
הוא: אֲמוֹנָה: חלני דורשן חלני חלני
פסוק הגאמר ראשון ראשון לדרשה
אלל למשמעו אחת: הִיבְחַתָּהּ. הא
דחמני לעיל הלה למשה מסיני
לכני נמי אחמני הני הלכתא למחיותו
למגריה לשליחיה דרין סוכה
ולמסיגי ליה בטופס: סככה לא בני
קרא. דממשמעותא דגופיה נפקא

לדרכה בנה סקר לא מקיף: דרושין תחילתו. לדרכה הוּוּ לְהוּ ארבעה: ולפחה ולמפתור וגו'. ובלא ארבע ממויות לאו ממנה מורס הוא שפרוט משיב את המס דרך דופן הפרק: ממוס בנגד הדינא. שממיתה כלה בחזית יסירה את השמים מורמית נפוינת יעשה תספס בסוף המפוינת במקלוט ללד מערב או במורמית ללד דרוס:

ועמידו
 ע"ש אם הם למסורת ומיהו בזה יש לומר
 דקשה דהא ר"ע ור"ם דסבירי ש
 בקושטא דאחד ואכל את הלחשטונה וכן
 א"ס אחד וכן גבי חלב ושומן אלא
 (י:) משום דמטע' קרינא ביה ומאן
 מזו כיט וזו מזו כיט דלמרווייהו שמי
 דאבנ' ר' יוסף דקאמר חמייה משמי
 רב גמרי הוה דקאמר דאבנ' גזירי משמי
 שמיא מדר' שמעון להאי לישינא דאמרינן
 גבי ש' אם למקרא ועוד קשה דלקטן
 ומן ד' כפא וחוספא סהדרינן ד' ד"ה
 ד"ה עיני:

וְגוֹפִים וְלֹא מוֹקֵמִין לֵיהּ לְמַעַנְיָא לְמַן
 יִפְרָשָׁה דִּפְי' אִין דּוֹרְשִׁין חֲמִילוֹת מִשּׁוּם
 יִפְרָשָׁה אֲשֵׁי א"כ וְנִכְזֹב קָרָא אֵל הַשּׁוֹפֵט דִּלִּין
 קֵט כְּדֵאמְרֵי אֲשֵׁי מֵאֵן דְּלִית לֵיהּ דִּינָא
 וְדִלִּי אִפִּילוּ לֹא אִינְטֵרֵךְ לְמוֹמַחָה אִפִּילוּ
 כּוֹטְפֵת וְעֵשֶׂה כְּהִינֵן דְּסוֹף פֶּרֶק קָמָא
 תְּהִיָּה דִּפְי' בִּירוּשָׁלַיִם^א אֲמַרְיִין טַעמָא
 ר' שִׁים וְרַבִּין אֲמַר מוֹרֵס וּמִמַּטָּר אֲסֵי:

ויעמידנו
 ד' ג' כהלקחן ורביעית אפילו טפח אתאי הלכתא
 שמעון סבר כסכה לא בעיא קרא איבעית אימא
 י תלת דופן אחריתי דאית בה טפח איבעית אימא
 ה רב א' לטעמיה דר' שמעון מהכא. זה היה
 ת למעלה כסכה למחסה ולמסתור הרי ב' לפנות

210

[illegible]

הגהות חב"ח

(א) רש"י ד"ה ועל
מפטו וכו' בהקפדה
הס"ד ואח"כ מ"ה
וכל גזרה: (ב) תיב'
ד"ה ור' שמעון וכו'
בהקפדה
שמעון דרבי שמעון
רבן גמליאל דפליגי
אדר' עקיבא:

תורה אור השלם

(א) בַּסֶּפֶת יֵשְׁבוּ
שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאָרֶץ
בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֶּפֶת:
לְמַעַן יֵדְעוּ דַרְתִּיכֶם כִּי
בַּסֶּפֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי
אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:
[ויקרא כג. מז. מנ.]

וְיָמָם מִחֶרֶב וְלַמָּחֳסֶה
לַמִּסְתּוֹר מוֹרָם
וְיִשְׁמְרוּ: [ישעיהו ה. ו.]

הנחות וציונים

[א] וְאָמַר דְּרַמְּנָא לֵא
 אִיקְרַן סוֹכֵם כִּי מִתְרַמָּא
 וְקִרְיָא לִפְסֵין לִדְמוֹנֵי עַל
 שְׂרֵי לֵקְחֵן בִּי כְּמִשְׁכָּה
 שְׂכֵרָה [גליון]:
 [ב] שִׁבְכָה אֲחֵרָא רַבֵּב
 מִתְרַמָּא (בְּאִתְרֵי הַמֵּסִים):
 [ג] צִוִּין לְהוֹסִיף וּמִרְ
 שָׁבֵר מִסֻּרְתָּה שִׁיקָר
 וְכֹכֵבִי בְּתוּם הָרֹאשׁ:
 [ד] צִיל דְּמִסְכָּר
 [ה] [בִּאדָמִי]:
 [ו] [דְּרָמָה] [גליון]: צִיל
 מִסְכָּוֹת (רִשְׁשִׁי):
 [ז] דְּרַמְּנִי לֵית מִכָּאן עַד
 אִיקָל וְכִינֵן [צִיל דְּרָמָה]
 [גליון] וְכִינֵן בְּרִישִׁי:
 [ח] דְּמִסְכָּרֵי הַמֵּסִים:
 [ט] צִיל יִזְנֵתָ [גליון]
 דְּבִרְמִי רַבִּי
 וְכִינֵן צִילֵשְׁנָא עֲדֵלמָא:
 [י] צִיל אִיל הִיבִי הַר
 וְכִינֵן [עֲרִין נֶלֶת, וְכִינֵן]
 בְּרִישִׁי שִׁנֵּי גִזְרֵי נִזְרֵי
 [גליון] צִוִּין לְהוֹסִיף אֲחֵת
 מִפְּעִיָּה (רִשְׁשִׁי וְכִינֵן)
 [בְּרִישִׁי]:

למלך תן²⁷, ולכך התגבר דוד בכל המלחמות והיה מנצח כל אויביו, ועל כן הזכיר תמיד בשירותיו: למנצח מזמור לדוד²⁸, יודה להקב"ה כי הוא המנצח האמתי, כי מה שהוא מנצח אין נצוחו אלא מצד המדה ההיא, ולפי שהיה דוד מחזיק במדה ההיא ושפך דמים רבים²⁹, על כן לא הוכשר לבנות בית הרחמים עד שבא שלמה בנו שהיה איש השלום מחזיק במדת הצדקה, כענין שאמר: וצדקתך לבן מלך²⁷.

(ח) וללוי אמר. ובעבור לוי אמר, ועם הקב"ה ידבר³⁰. ואמר: לאיש חסידך, כנגד אהרן אחיו³⁰. אשר נסיתו במטה. בנסיון³¹, או שם מקום³². תריבהו על מי מריבה. הוא חטא הצור³³, שלא נמצא בו חטא אחר. ולא הזכיר חטאו במעשה העגל, וזה יורה שלא היתה כוונתו אלא לשם שמים, שאילו חטא בו היה מזכירו כאן בכלל חטא מי מריבה. ומה שהקדים התומים לאורים, ואין דרך התורה בכך אלא להקדים האורים לעולם³⁴ מפני שהם עיקר השמות*, אבל הקדים אותן להורות שאין אלו בלתי אלו כי שניהם שלמות הענין, וכבר הזכרתי ענינם במקומו³⁵, והוא דעת הרמב"ן ז"ל³⁶ כי היתה מדרגה ממדרגות רוח הקדש, והכהן המלוכש בחשן אשר אורים ותומים נתונים בין כפליה היה מתלבש באלו ברוח הקדש, ומזה* תרגם אונקלוס: תומיא ואוריא אלבשתא, כענין: ורוח לבשה את עמשי³⁷. ודע כי ארבע מדרגות הן בנבואה: בת קול, אורים ותומים, רוח הקדש, נבואה, וכלן מדרגות חלוקות זו למעלה מזו וכלן נמשכות מן המדה הנקראת, צדק, וזהו: צדק לבשתי וילבשני³⁸. והנני מבאר לך בכאן ארבע מדרגות הללו: הראשונה בת קול, ויש סוד במה שאמרו, בת קול³⁹ ולא אמרו, בן קול*, וכן במה שאמרו: זה בנה אב⁴⁰, וכן: בנין אב משני כתובים⁴¹, ולא אמרו, זה בנה אב, או, בנין אב, וכן במה שאמרו עוד: יש אם למקרא ולמסורת⁴², ולא אמרו, יש אב, כי הכל נאמר בהשגחה מכוונת וחכמה יתירה, וחכמי האמת שכל דבריהם מיוסדים על אדני החכמה וספיר גזרתם*⁴² קבלו כן מן הנביאים עד משה מסיני, ובאור הענין כי, בנין אב' לא נזכר בשום מקום מהתלמוד אלא על פסוק מפסוקי תורה שבכתב, ואם כן ראוי להם להזכיר בזה לשון, אב' ולומר, זה בנה אב' או, בנין אב', כי כל פסוק ופסוק הוא בנין האב יתעלה ששמענו התורה מפיו מתוך האש, וכענין שכתוב: ביום דבר ה' אליכם בחרב מתוך האש⁴³, ולא

צט, ד. 27 שם עב, א. 28 שם יג, א. ועוד. 29 דברי הימים א כב, ת. 30 כפירוש ראב"ע. 31 כפירוש ראב"ע. ועיין רמב"ן. 32 כפירוש הרמב"ן: כי, "במסה" הוא כפשוטו, הוא המקום אשר נסו השם ברפידים וכו' (פסוק ח — סוף עמ' תצו). 33 כפירוש רש"י וראב"ע ורמב"ן. 34 שמות כח, ל. ויקרא ה, ת. במדבר כז, כא. 35 עיין דברי רבינו שמות כח, ל. 36 רמב"ן שמות כח, ל. 37 דברי הימים א יב, יח. 38 איוב כט, יד. 39 עירובין יב, ב: יצתה בת קול. 40 פסחים נט, א. ועוד. 41 ברייתא דרבי ישמעאל ריש תורת כהנים. 42 קידושין יח, ב. ועוד. 42* ע"פ איכה ד, ז: ספיר גזרתם, ושיעורו: נגורו מספיר. 43 לעיל ד, טו.

ולא אמרו בן קול. עיין בספר יעיר און בשם תשובות הר"ף שהעיר בזה ועיין בשיטה לאחד מהקדמונים על סנהדרין די"א שנדפס בסוף ס' חמרא וחיי להכנה"ג (בעי חיי). רבינו מפתח כאן את הרעיון שכנראה רמוז אצל ר' עזרא על ההבדל שיש בין קול ובין בת קול. ואלו דברי ר' עזרא בפירוש האגדות (כ"י ש 41—42) המביא את התשובה בשם הר"ף ואח"כ כותב ר' עזרא: „אף אם נאמר כי השמות הללו נאמרו בהכרח וכולם מיוסדים על דרך הקבלה האמיתית, כי לא תמצא בדברי חכמים שיקראו בנין אב, כי אם פסוק מחמשה חומשי תורה והיא תורה שבכתב, שהיא שמו של

(ח) שהם עיקר השמות. כמו שביאר רבינו לעיל בפרשת פנחס (כו, כא): האורים עיקר השמות שמכחם היו האותיות מאירות לעיני הכהן לדעת בהם העתידות, והתומים לא היו אלא לזווג האותיות זו עם זו להתמים אותן בחבור התיבות עד שיהיה לב הכהן תמים בידיעתן וחבורן — וכן כותב רבינו להלן: „האורים שהם עיקר השמות“. — ועיין עוד בדברי רבינו בפרשת תצוה כח, ל. ומזה תרגם אונקלוס. תומיך ואוריך לאיש חסידך, תומיא ואוריא אלבשתא וכו'. — הנה הוסיף מלת „אלבשתא“ לרמוז לרצה הקודש שנתלבש בו הכהן, כעין שנאמר ורוח לבשה את עמשי.

היה ראוי שיזכירו בו לשון, אם, אבל כשאמרו, יש אם למקרא ולמסורת שהוא דבר נמסר מעסק תורה שבעל פה הזכירו, אם, ולא, אב'. וכן בכאן בבת קול שהזכירו, בת', ולא, בן'. מוכרח היה, לפי שהקול הזה המגיע לאזני השומע הוא נמשך מאותו הקול שכתוב בו: והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך⁴⁴, וכן עוד: וישמע את הקול מדבר אליו⁴⁵, והקול הזה הנשמע יקרא, בת', לפי שהוא נמשך מאותו קול, וזהו לשון, בת קול'. ועוד לטעם אחר נמרץ הוצרכו לומר, בת קול', כי היה הקול יורד לאזני השומע כמדת הכסא שהוא רחב למעלה וקצר מלמטה, כי כן דמות כסא הכבוד⁴⁶, וכן צורת האש⁴⁷ של מעלה רחבה למעלה וקצרה למטה, וזהו לשון, בת קול' שהיה הקול יוצא כמדת הכסא*. ובת קול זה היה נשמע תמיד לחכמי התלמוד⁴⁸ ולחסידי הדורות בזמן בית שני שהיו משתמשים בבת קול אחר שפסקה הנבואה ופסקו אורים ותומים⁴⁹. המדרגה השנית, אורים ותומים, שהם שמות הקדש שהיו מורים על עצם אספקלריא שאינה מאירה אשר מתוכה התנבאו הנביאים כלן*, הם המעידים* על אמתתה⁵⁰, ורמז זאת בלשון, האורים' שהם עיקר השמות⁵¹ שהוא עולה למספר שם השכינה⁵², הוא שכתוב: ויתן אל החשן את האורים ואת התומים⁵³, וכשתתקרב אל שתי מלות את האורים או תראה אור ונוסף עליו אחד להעיד על יחודו כי הוא הנרמז בד' של אחד⁵². המדרגה השלישית, רוח הקדש, והיא⁵⁴ המדה העשירית⁵⁵ במדות הנביא, הזכרית כבר בפסוק: ונשמרת⁵⁶. וענין רוח הקדש⁵⁷ הוא שימצא האדם בעצמו לב רחב ויודמנו בפיו דברים נפלאים ויגיד העתידות ולא יתבטלו הרגשותיו כלל, אבל יוציא הדברים מפיו כפי מה שישים בפיו רוח הקדש, והוא אינו יודע מאין באו לו הדברים. המדרגה הרביעית, נבואה, והוא שיגיד העתידות בבטול כל הרגשותיו וישאר מופשט מן החומר וכל כלי⁵⁸, ויתיחד עם השכל הוך לבדו, ואז יראה האור הבהיר במראות ודמיונות בחלום או בהקיץ, ואין להאריך בכאן כי כבר הזכרתי כל זה בארוכה בספר חשן משפט⁵⁹. אמנם דעת הרמב"ן ז"ל⁶⁰ באמרו כי היא מדרגה ממדרגות רוח הקדש, כי רוח הקדש גדולה מכלם וסדר⁶¹ המעלות לדעתו מלמעלה

44 לעיל כה, א. — בקול, כצ"ל ע"פ ד"ר, וכן הוא במקרא שם. בס"ש: „לקול", וצינו לשמות טו, כו. אבל שם ליתא מלת „והיה". 45 במדבר ז, פט. 46 לא ידוע לי מקורו. ועיין מדרש מעשה מרכבה פ"ב („בתי מדרשות" לורטהימר, ח"א עמ' נו). 47 לא ידוע לי מקורו. 48 עירובין יב, ב. ועוד. — עיין ערוך השלם ע' בת קול, ובהערת אחי"ה שמציין את כל המקומות. 49 סוטה לג, א. מה, ב. 50 אמתתה, כצ"ל ע"פ ד"ר (וכן הניה בתורת חיים). בס"ש: אמתתם. 51 עיין לעיל ביאורים ד"ה שהם עיקר השמות. 52 עיין נפתלי ותורת חיים. 53 ויקרא ה, ה. 54 והיא, כצ"ל ע"פ ד"ר. בס"ש: וזו. 55 העשירית, כצ"ל ע"פ ד"ר. בס"ש: „היא" (1). — ונשתרבה טעות זו מרפוס ויניציאה שהרפיסו שם בלשון קצר: „הי" (היינו: העשירית), והמרפיסם שבאו אחר כך התחכמו ומילאו את התיבה ונעשה: „היא". 56 לעיל כה, י. 57 קרוב למה שביאר הרמב"ם במורה נבוכים ב, מה, המדרגה השניה. 58 רמב"ם ה' יסודי התורה ז, ב. 59 בספר חשן משפט, כו מפורש („בספר" חשן משפט) בכל ד"ר. אמנם התורת חיים הניה שצ"ל: „בפ' ונתת אל חשן המשפט" והוא פסוק בפרשת תצוה (כה, ל) עיין שם ומשם בארה, ע"כ. — ולדעתי מה שהגיה התורת חיים הוא טעות, כי שם בפרשת תצוה בפסוק הנזכר לא האריך שם רבינו כלל וכלל במדרגות הנבואה, ואיך יכתוב רבינו כאן: כי כבר הזכרתי כל זה „בארוכה". ולכן ברור שהנכון הוא: „בספר" חשן משפט, וכמו שנדפס מפורש בדפוסים ראשונים, אלא שהספר אין אתנו. 60 בביאורו לשמות כה, ל. 61 וסדר, כצ"ל ע"פ דפוס פיזרו. בדפוס ויניציאה: הסדר. בדפוס ריווא דטרינטו:

דמות כסא רחב למעלה וקצר למטה (נפתלי). אשר מתוכה התנבאו הנביאים כלן. כמבואר ביבמות מט, ב: כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה. — ועיין בדברי רבינו בפרשת בהעלתך יב, ו. הם המעידים וכו'. האורים והתומים מעידים על אמתת הנבואה הבאה מהם, וכמו שביארו חז"ל (יומא עג, ב): תומים, שמשלימין את דבריהם —

הקב"ה וצדקו באמרם בנין אב והוא הלשון הנכון והברור, אבל המסורת והקריאה הם בענין הקבלה לכך קראוהו אם כענין תורה שבעל פה וכה"א אל תטוש תורת אמך. ואמרו בת קול כבר ידעת מהו הקול, וישמע את הקול וכו' (ממחקרו של ר"א גוטליב). כמדת הכסא. מבאר מלת „בת" („בת קול") מלשון אלפים בת יכיל (מלכים"א ז, כו). לפי המדה

למטה כך הם * : רוח הקדש, נבואה, אורים ותומים, בת קול. רוח הקדש היא החכמה שהוא רוח נמשך מן הקדש שהוא המקור העליון, וכן כתיב: וימלא אותו רוח אלהים בחכמה⁶². וכן תמצא בספר יצירה⁶³: אחרת⁶⁴ רוח אלהים חיים ברוך ומבורך שמו של חי העולמים קול ורוח ודבור וזהו רוח הקדש. קרא * החכמה, רוח אלהים חיים ומנאה ראשונה לענין ההשגה, ואמר שהיא רוח הקדש. נבואה יסודה מן השם המיוחד. אורים ותומים בלמודי ה' למטה מן הנבואה, ולמעלה מבית קול, בת קול בשכינה, וכל המעלות כלן נמשכות הן מן השכינה. נמצאת אומר רוח הקדש שהיא החכמה למעלה מן הנבואה שיסודה בשם המיוחד, והנבואה למעלה מאורים ותומים שהם למודי ה', ואורים ותומים למעלה מבית קול, בת קול האחרונה ולמטה מכלן, ולכך אין משגיחין בבית קול⁶⁵ לסתור דברי הנבואה. ומה שאנו קורין הנבואה רוח הקדש לפי שהוא המקור שכל המעלות משתלשלות ממנה, והבן זה. לאיש חסידך. כל כהן גדול שבשבט לוי יקראנו, חסיד * בעבור שהוא מושך כח ממדת החסד שהיא מדתו של כהן *, והוא המברך לישראל בשם המפורש *, שנאמר: כה תברכו *, כי הוא ממשיך הברכה ממדתו אל המדה העשירית * הנקראת, כה' שהיא מדת הדין, שנאמר: והנה לא שמעת עד כה⁶⁶, וסמך ליה: בזאת תדע⁶⁷, ועם זה היה העולם מתברך מברכתו של כהן, וזהו שכתוב: וחסידיך יברכוכה⁶⁸, יברכו כה, וזה מבואר.

(ט) האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו. על כלל השבט ידבר⁶⁹, כענין שכתוב: מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי⁷⁰, ואמר להם: מלאו ידכם היום לה' כי איש בבנו ובאחיו⁷¹, ולא דוקא בנו ואחיו ממש, וכן בכאן: לאביו ולאמו, ואת אחיו, ואת בניו, אין לפרש אביו ממש ולא אחיו ממש מאביו, וגם לא בניו ממש, שהרי ליום גמורים הם, ובשבט לוי לא חטא אחד מהם כלל, שהרי כתוב: ויאספו אליו כל בני לוי⁷², אבל ענין הכתוב, לאביו אבי אמו מישראל, ואת, אמו אחיו מאמו מישראל⁷³, ואת בניו בן בתו מישראל, ולא היו ליום ממש⁷⁴. כי שמרו אמתך. לא יהיה לך⁷⁵. ובריתך ינצורו. זה ברית מילה

הסדיר. כס"ש: בסדר. 62 שמות לה, לא. 63 ספר יצירה א. ט. 64 אחרת, כן גם בד"ר. ובספר יצירה שם: אחת. 65 בבא מציעא נט, ב. 66 שמות ז, טו. 67 שם יז. 68 תהלים קמה, י. 69 כפירוש הראב"ע. 70 שמות לב, כו. 71 שם כט. 72 ואת, "אמו" אחיו מאמו מישראל, כן גם בד"ר. בספרי דורש זה על "אחיו": ואת אחיו לא הכיר, זה אחי אמו מישראל. — וכן ברש"י: או את אחיו מאמו. 73 ספרי, והובא ברש"י. וכן בפסיקתא זוטרותא. 74 לא יהיה

שאין גזירתן חוזרת (רש"י). כך הם וכו'. כן משמע מלשון הרמב"ן (בפרשת תצוה כה, ל — עמ' תעד): "וזאת (ידיעת הענין על ידי אורים ותומים) מדרגה ממדרגת רוח הקודש, היא למטה מן הנבואה ולמעלה מבית קול וכו'". וכן כתב רבינו בביאורו שם. — לפי זה נמצא שהסדר מלמעלה למטה הוא: רוח הקודש, נבואה, אורים ותומים, בת קול. — והוא הלשון שלפנינו, ורבינו ממשיך לבאר כל מדרגה בפני עצמה. קרא. בעל ספר היצירה. כל כהן גדול שבשבט לוי יקראנו חסיד. "ומשום דכהנא אקרי חסיד בעי לברכא" — עיין בהרחבה בזה ח"ג (קמה, ב — קמו, א). ממדת החסד שהיא מדתו של כהן. כן בזה"ק נשא (קמו, א): בגין כך כהן (מברך את ישראל) ולא אחרא. כהן בגין דיתער הא-

כתרא דיליה חס"ד על ידוי דאקרי חסיד, דכתיב: לאיש חסידך, והוא אתי מסטרא דחסד. — ובניצוצי זהר שם לא ציין לדברי רבינו כאן. והוא המברך לישראל בשם המפורש. קידושין עא, א: תניא אמר רבי טרפון פעם אחת עליתי אחר אחי אמי לדוכן והטיתי אזני אצל כהן גדול ושמעתי שהבליע שם בנעימת אחיו הכהנים. — ועיין עוד שם דמשרבו הפריצים היו מוסרים את השם רק לצנועים שבכהונה. כה תברכו. במדבר ו, כג. — ובסוטה לח, א: כה תברכו, בשם המפורש. אל המדה העשירית הנקראת "כה". הענין מבואר בזה"ק נשא (קמה, ב): וכיון דשרת בהו שכינתא (בכהנים) שריא בהו חסד ואקרזון חסידים ובעיין לברכה עמא, הה"ד וחסידיך יברכוכה (תהלים קמה, י) וכתוב תמיד

(א) רש"י ד"ה מלא
רמזה כו' דמה פירש
ביום הכפורים צמשה
להוריענו יותר שהעטם
משום דשינה הכתוב הוא
משלל פירושו כנ"ל:
(ב) ד"ה דאי מהתם כו'
שקמו הכתים בשביעור
לאמר כו' דאשכחנא אכל
שינוי חשיב להו כנ"ל
וחינה תשמעו נמחק:

(א) כי כל הנפש אשר
לא תעשה כעצם היום
הזה וברקתה נשמתה:
(ויקרא כג, כז)
(ב) מכל האהל אשר
יאכל אשר יבוא עליו
מים ויטא וכל משקה
אשר ישקה בלל בל
אשמה: (ויקרא יא, ט)
(ג) אשר נשאי יחמא
ועשה אחת מכל
המזות ואלהו אשר
היה תעשית בשונה
ואשם: (ויקרא ה, כז)
(ד) אלה המצות אשר
צוה י את משה אל בני
ישראל בהר סיני:
(ויקרא כז, כז)

[נדפס בסוף המסכת]

[illegible]

*כל השיעורין כולן בכזית חוץ מזמזמא
אוכלין ששינה הכתוב במשמעו ושינו
חכמים בשיעורין וראיה לדבר יו"כ מאי
שינה הכתוב במשמעו ^א מלא תעונה ומאי
שינו חכמים בשיעוריה ככותבת ומאי ראיה
לדבר יו"כ דאי מהתם הוה אמינא אורחא
דקרא הוא ^ב מזמזמא אוכלין כביצה מנלן
א"ר אבהו א"ר אלעזר דאמר קרא ^ג מכל
האוכל אשר יאכל אוכל הבא מחמת אוכל
ואיזה זה ביצת תרגולת ואימא גדי מחוסר
שחיטה ואימא בן פקועה טעון קריעה
ואימא ביצת בר יוכני ^ד תפסת מרובה לא
תפסת תפסת מועט תפסת ואימא כיצתא
דציפורתא דווסר טובא רבי אבהו דידיה
אמר מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה
אוכלו בבית אחת ושיעורין חכמים אין בית
הבליעה מחזיק יותר מביצת תרגולת א"ר
אלעזר האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב
לו שיעור שמא יבא בית דין אחר וירבה
בשיעורין מאי ירבה בשיעורין אי נימא
דמחייבי קרבן אכזית קטן והתניא ^ה אשר
לא תעשינה בשגגה ואשם השב מידעתו
מביא קרבן על שגגתו לא שב מידעתו
אין מביא קרבן על שגגתו אלא דלא
מחייבי קרבן עד דאיכא כזית גדול ולמאי
דסליק אדעתיה ^ו מעיקרא דמחייבי קרבן
אכזית קטן מאי ירבה בשיעורין שמא ירבה
בקרבתו מחמת שיעורין א"ר יוחנן ^ז שיעורין
ועונשין הלכה למשה מסיני עונשין מכתב
כתבי אלא ה"ק (אמר רבי יוחנן) ^ח שיעורין
של עונשין הלכה למשה מסיני תניא נמי
הכי **שיעורין של עונשין הלכה למשה מסיני**
אחרים אומרים בית דינו של יעבץ תיקנום
והכתוב ^ט אלה המצות שאין נביא רשאי
לחדש דבר מעתה אלא שכחום וחזרו
ויסדרום: השוטה מלא לוגמיו: אמר רב
יהודה אמר שמואל ^י דלא מלא לוגמיו ממש
אלא כל שאילו יסלקנו לצד אחד ויראה
כמלא לוגמיו והא אגן תנן מלא לוגמיו אימא
כמלא לוגמיו מיתבי כמה ישתה ויהא חייב
בש"א רביעית ובה"א מלא לוגמיו רבי יהודה
אומר משום ר"א כמלא לוגמיו רבי יהודה בן
בתיורא אומר כדי גמיעה מי עדיפא ממתניתין
דאוקימנא כדי ישראל ^{יא} הכא נמי כדי ישראל
אי הכי הינו ר"א איכא בנייהו מלא לוגמיו
דחוק ^{יב} מחקף לה רב הושעיא אום כל הוה
לית מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אמר ליה ^{יג}

הכא נמי כספא לזמניא הא דלאמר
פרק חלקן (שעירין 97 עט):
המקדש אס טעם מלח לוגמיו ינא
ואס לאו לא ינא אור"ח דהסם ינא
כמלח לוגמיו וטעם הוי דבעין יתיב
דעתא דאי מלח לוגמיו ממש קאמר
אס כן הוי טפי מרביעית כדמוכח
הכא כי מניק לה כמלח לוגמיו אז
פריך אס כן הוי ליה מקולי בלח
שמאי אכל משיקרא דקאמר דעת
לוגמיו לא קשיא לא א"כ הוי בעין
כולי האי והאמר דפרק ערבי פסחים
(פסחים 97 קה): דד' כוסות שעירין
דבריעית וכוס של קידוש אחד מס
וא"כ היכי נפיק דין קידוש כיון דהס
טעימה מלח לוגמיו ועוד הוי סלקא
דעתך מלח לוגמיו אס כן הוי טפי
מייחודי דעתא דייחודי דעתא הוי
כמלח לוגמיו ואמאי שיערו בכל חד
וחד בדידיה בשלמא אי הוי כמלח
לוגמיו יתח דכמשי כמקור קס
לה לרצון דבהכי מיחצא דעתא כל
העולם טובא עוג מלך הבשן פורחא:
ושיערו חבמי זו ביצת
תרנגולא הקשה ר"ח דמי חלקן
(שעירין 97 ע): אמרין דשמי סעודות
דככר גירורז ר"ח גירורזות היין
ובפרק כילד משחחפין (סע 97 ע):
הן רבי שמעון אומר שמי לית לככר
משלם לקב דהיינו שמי סעודות שס
ה' זיזים ושליש צלה שהככר הוא
ה' זיזים וכרבי שמעון קיימלן ק
דבכל דוכחא אמרין ככלה טעמא
טומאת אורכלין ולרבי שמעון טולה
השיעור ככלה אכל לשאר חמאי
אינו כן ואכולהו חמאי קאי חמי חמי
חמייה טעמא טומאת אורכלין כדמוכח
סוגיא חמאי ובשמחלקן י"ח גירורזות
לחמש זיזים ושליש דהוה שמי
סעודות חמאל לכל צלה ג' גירורזות
ושלש שמייית של גירורזות דרבי זיזים
ושליש צלה יט ט"ז שלש זיזים ועולה
לכל שלש צלה גירורזות אחת ושמייית
גירורזות

זן הוא ענש הלכה למשה מסיני באזהר שיעור הוא ענש: ייבץ, רסקין איבא בתיירו כמלא חומיו דחוק, לבית הלל בעיני עזר כמלא חומיו דחוק: אם כן, ללבית הלל מייחבב כסי ולחסייה במסכת עדות גבי חולי בית שמאי שבוין עדות כד:

[illegible]

חשק שלמה על ד"ח
(א) נראה דצ"ל דלא כחייב לא
תאכל וכחייב ועינים ובמקום
שזהה לו לכתוב כי כל הנפש
אשר תאכל כחייב אשר לא
חשונה.

בן מפרש"י ד"ה ה"ג וכו'
רב: [7] רוב הכתי
 ת כתי' נוסף רבה והיא
 [1] הכארות המים מגיה
 [א] נדציל דהכא: [י] ער
 דעתיה בדהבירה **א**
 (:): [מ] צ"ל ר"ת (שיח)

בן ממנהיגין דהלון דאמר
 וז"ל לתוך דההיא דהלון
 מימר

[illegible]

ומזה ההם צגריימא אכל מכל מקום בשער מוון שמי סעודות לא קיימא לן כוונתה אלא ספיר וק"ל על זה דאם כן הוה ליה לחלמודא לפרשמי בהדיא דלא פליגי דלדי ודאי חד שיעורא ה

עון דשמעט ^ל דשער שני סעדרות
צ'טס ושני שלישי הכחד הם ה' צ'טס
ומה של חמשה צ'טס ושלש יומר מנ"ו
בדאמקין פסק המלצט (שנה דף 65.)
אלה צ'טס בעיקן וצאמר רבעי יצחק
י' חסום או שנים שכן עם הגרעין ואין
בריות שיהא רכס הרעס וזמח אכלול
ס' המלצט (שם) ואין נמשכות ודורות
על ג' בריכות בצ'טס לעצמם וזמחה
ביוקא אכל עולוס מנח' דהסם אולי
פסחא איכריהם חדא שיעורא הוא. מ"ו

מסורת הש"ס

(א) חגיגה טו., (ב) [שנת קד. מנילה ב: יומא פ.], (ג) [צ"ל פ'הב], (ד) [ס"א משה וכן הגירסא בלקוט פפרסה במקומו], (ה) [ע"י חוספוט העניט ד. ד"ה שלשה כ"ו משמע דלא כפרס"י דהכא ע"ש], (ו) [סוטה יא': ע"ש], (ז) ס"א דיקא נמי דכתיב כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז ש"מ ל"ק וכן משמע מפרס"י, (ח) [צ"ל עמי ונשיית מרעה], (ט) צ"ל ונשיית מרעה, (י) צ"ל עמי כ"ו מרעה, (כ) [הוריות ו:ו.], (ל) [יומא ג. נזיר כא': לעיל טו. לקמן כא:], (מ) [לעיל טו:], (נ) צ"ל יספ"ו רש"ק ועי' פ"ק.

סמל מדינת ישראל

הנהגות הב"ח

(א) גמ' אמרו לפנחס של אבמר להם אלה המלות שאין הניאו רשאי לחדש דבר מעתה אמר רב יהודה. כל"ל ותיבת א"ל לא בשמים היא א"ל לאלעזר של א"ל יתירומו שזירפו הדברים ומנאוס יחד של אשתכחו ומאותן דקדוקין שעדיין לא זירפוס נשתכחו צימי אכלו של משה: וילבדה עתניאל. לקרית ספר ומאי קרית ספר הלכות: כועס על אשתו. מתוך יופיה: ותצננה. לשון צוחה לועקת: (י) [אל"א תורה בלבד. שהמורה נקראת מים] ועתניאל לא היה עשיר אלא חכם: מנוגב. חרצ ויבש מכל טוב: גולות מים. המורה כלומר אדם שהמורה גלויה לו: יבקש

סמל מדינת ישראל

הנהגות הגר"א

[א] גמ' דופי של ב"י. והא דקאמרינן לעיל אס רבו מטמאין כ"י. היו מסכימים לדברי המוריצין:

[ב] שם כי איפליג ב"י. והא דקאמרינן עד שמת כ"י עד ולא עד בכלל: [ג] שם יבקש ממונו. צ"ל ממני: [ד] שם בן הצרון כ"י. דדרשין כטוטה (יב א) יר שובב אלמא אומר כלב הוא שמר במרגלים: [ה] שם חורגיה כ"י.

גרסי"י דקנז הוא דיקא נמי דכתיב הקניז ש"מ וכ"ה כטוטה: [ו] שם תנא הוא כ"י. דכתיב (ד"ה א' ב') ומשפחת סופרים יושבי יעבך כ"י. הקניז כ"י וכתיב כטופטים א' וכני קני כ"י וילך כ"י ש"מ דהוא עתניאל וכתיב כספוס שאלתיו וילך יהודה כ"י וקא' אלעזיל על עתניאל: [ז] רש"י ד"ה בן קנז. דכתיב בדוכתא כ"י. ל"ג וכלית הגמ' דלדמו כלב הוא דכתיב נקרא כהדיא (יהושע טו) ולכלב בן יפונה כ"י ויאמר כלב כ"י: [ח] ד"ה ועשית א"י. ל"ג: [ט] ד"ה ואיש

כ"י. איני יוכל להולמו: [י] ד"ה עושה שניהם. צ"ל סלס: [יא] ד"ה מפורש. ותמורתו. צ"ל וממורה:

דופי של פמיכה. דעד יוסף בן יועזר לא נחלקו בסמיכה ולא בשוס דבר שעדיין לא נתמעט הלכז ולהכי נקט סמיכה דהיא היתה מחלוקת ראשונה שנחלקו צו חכמים מעולם ומיוסף בן יועזר ואילך היה צהן דופי של סמיכה שנחלקו בסמיכת שלמים ציוס שמהי אומר לסמוך והלל אומר שלל לסמוך: והא יוסף גופיה. איפליג ציה

במסכת חגיגה (סס): דבצר לייבא. שנתמעט הלכז כסוף שנותיו [סא] (ט) נשתכחו: נשתכחה בימי אבלו של

משה. אס מתה אס רועה והיא מאותם הלכות [סא] (יאפ"ש) יהושע שאלו מחלה ואחריו שמואל ואחריו פנחס ואחריו אלעזר יאפ"ש יהושע אלעזר פנחס שמואל יפל"ל יהושע פנחס אלעזר שמואל: ונשתכחו ממונו. מיהושע צעון שגרס להחליש דעתו של משה שנלעטר משה על יהושע [סא] צנלמו שהיה גדול כמותו: פ'הרגו. עד שיאמר להס: קלין וחמורין. מדרש ק"ו:

דקדוקי סופרים. מפרש כסקלים (דף ט). שעשו המורה ספירות ספירות כגון ט"ו נשים פוטרות כרותיהן י"ג דברים נאמרו צנצלת עוף טהור חמשה לא יתירומו שזירפו הדברים ומנאוס יחד של אשתכחו ומאותן דקדוקין שעדיין לא זירפוס נשתכחו צימי אכלו של משה: וילבדה עתניאל. לקרית ספר ומאי קרית ספר הלכות: כועס על אשתו. מתוך יופיה: ותצננה. לשון צוחה לועקת: (י) [אל"א תורה בלבד. שהמורה נקראת מים] ועתניאל לא היה עשיר אלא חכם: מנוגב. חרצ ויבש מכל טוב: גולות מים. המורה כלומר אדם שהמורה גלויה לו: יבקש

יש בקרבנות פרק שני תמורה

טז.

במנו מזוונות. דהאי ודאי לא יטרך דכתיב צה (משלי לא) היתה כלאיזת סוחר וגו': בן קנז. דכתיב לעיל עתניאל בן קנז אחי כלב אלמא כלב בן קנז היה (ב) וזו דכתיב דזוכתא אחריתי (יהושע יד) כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז: הוליד את עזובה אשה. מפרש צפ"ק דסוטה (דף יב.)

שנשא את מרים שהיתה עוזה מחמת חולי וכיון שנשאה לשס שמים מעלה עליו הכתוב כאליו ילדה: חורגיה דקנז. ועתניאל אחיו מן האס: דיקא נמי. דכלב לאו בן קנז הוא דכתיב דזוכתא אחריתי כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז אלמא גידלו קנז ולא ילדו: וזו ועשית יי מרעה לבתי (ב). כלומר לצלתי יסגנני יצר הרע מלשנות של א יסגנני יצר הרע לצטל מתלמוד תורה: עצבי. משמע לשון עצב והכי אמר לפניו אס אתה עושה לי כך מוטב ואס לאו הריני הולך בנסקי לטאול הריני מת צעצוני דכמתרגמינן (בראשית לד) ויתעצבו ואיתנסיכו: כיוצא בדבר אתה אומר. שכל המוסר עצמו לחזר אחר תורה ממלאין לו שאלותיו: [א] ואיש תככים. צינוני שידע שני סדרים או שלשה [א] שמוסמך צינוני: מאיר עיני שניהם. שאף הרצ לריך עדיין לימוד ומלמדו הקצ"ה: עושה וזו שניהם. עכשיו הוא מתחיל לעשותם חדשים לזה חסס ולזה טיפש: כיוצא בדבר כ"י. שהמקש על מזונותיו ועל זרכיו שזקקין לו מן השמים למלא שאלותיו: [ב] חתום. שזיפרו צעליה ושעיברה שנתה [ב] מפורש. ולד וזא ותמורתו ושמתו צעליה שמפורש לנו דלינן צצצור: וכי

אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו שנאמר (י) וילבדה עתניאל בן קנז אחי כלב (הקמן ממנו) [ויתן לו את עכסה בתו לאשה] ולמה נקרא שמה עכסה (א) [סא] שכל הרואה אותה כועס על אשתו (י) ויהי בבואה ותסיתהו לשאל מאת אביה שדה ותצננה מעל החמור מאי ותצננה אמר רבא א"ר יצחק אמרה לו מה חמור זה כיון שאין לו מאכל באבוסו מיד צועק כך אשה כיון שאין לה תבואה בתוך ביתה מיד צועקת [סא] ותאמר תנה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני בית שמונוגב מכל טובה ונתתה לי גולות מים אדם שאין בו אלא תורה בלבד (י) ויתן לה כלב את גולות עליות ואת גולות תחתיות אמר לה מי (י) שדר עליונים ותחתונים יבקש וזו ממנו מזוונות וכלב בן קנז הוא והלא כלב בן יפונה הוא (י) מאי יפונה שפנה מעצת מרגלים ואכתי בן קנז הוא וזו בן הצרון הוא דכתיב (י) וכלב בן הצרון הוליד את עזובה אמר רבא (ס) וזו חורגיה דקנז הוא [סא] תנא וזו הוא עתניאל הוא יעבץ [סא] ומה שמו יהודה אחי שמעון שמו עתניאל שענאו אל יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל ומגלן שענאו אל דכתיב [סא] ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמור אם כך תברכני והרבית את גבולי והיתה ירך [סא] (עמדי ועשה מרעתי) לבלתי עצבי ויבא אלהים את (י) ועשה מרעתי שיזדמנו לי ריעים כמותי לבלתי עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות [סא] אם אתה עושה בן מוטב ואם לאו הריני הולך (י) לנסיים לשאול מיד ויבא אלהים את אשר רבו ואומר לו למדני תורה אם מלמדו מאיר עיני שניהם ה' ואם לאו (י) עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' מי שעשאו חכם לזה עושה אותו טיפש לזה עושה אותו חכם זו משנת ר' נתן ר' יהודה הנשיא אומר אם כך תברכני בפריה ורביה והרבית את גבולי בבנים ובבנות והיתה ירך (י) עמדי במשא ובמתן ועשית [סא] מרעתי שלא יהא בי מיחוש ראש ומיחוש אזנים ומיחוש עינים לבלתי [סא] עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות אם אתה עושה בן מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיים לשאול ויבא (י) לו אלהים את אשר שאל כיוצא בדבר אתה אומר רש ואיש תככים נפגשו מוטב ואם מפרנסו מוטב ואם לאו עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' מי שעשאו עשיר לזה עושה אותו עני לזה עושה חמאת ותמורת חמאת (י) וחמאת שמתו בעליה וחמאת שכיפרו בעליה ונשאת שנתה א (ס) אי אתה יכול לומר ולד חמאת בציבור לפי שאין חמאת נקבה בציבור (י) ואי אתה יכול לומר תמורת חמאת בציבור לפי שאין ציבור עושין תמורה (י) ואי אתה יכול לומר חמאת שמתו בעליה בציבור לפי (י) שאין הציבור מתים [סא] שכיפרו בעליה ושעיברה שנתה לא (סא) מצינו יכול יהו נוהגות בין ביחיד בין בציבור אמרת ילמד (אדם) סתום [סא] ממפורש מה מפורש ביחיד (י) ולא בצבור אף בשכיפרו בעליה ושעיברה שנתה ביחיד דברים אמורים ולא בציבור וכי

דבר איש אל רעהו ושב אל המדתה ומשרתו יהושע בן נון גער לא ימיש מתוך האהל: [שמות לג, יא] (ד) ויהי אחרי מות משה עבד יי ואמר יי אל יהושע בן נון משרת משה לאמר: [יהושע א, א] (ה) וילבדה עתניאל בן קנז אחי כלב ונתן לו את עקסה בתו לאשה: [יהושע טז, יז] (ו) ויהי בבואה ותסיתהו לשאול מאת אביה שדה ותצננה מעל החמור ויאמר לה פלב מה קד: [יהושע טז, יח] (ז) ותאמר תנה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני ונתתה לי גלות מים ונתן לה את גלות עליות ואת גלות תחתיות: [יהושע טז, יט] (ח) וכלב בן הצרון הוליד את עזובה אשה ואת יריעות ואת אלה בניה אשר לשובב וארדון: [דברי הימים א ב, יח] (ט) ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמר אם כך תברכני והרבית את גבולי והיתה ירך עמי ועשית מרעתי לבלתי עצבי ויבא אלהים את אשר שאל: [דברי הימים א ב, יז] (י) רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם יי: [משלי כג, יג] (כ) עשיר ורש נפגשו עושה כלם יי: [משלי כב, ב]

בשמים היא: ושל דקדוקי סופרים. [השכון דברים] כגון חמש עשרה נשים אחוה רכלב מן אימיה היה עתניאל בן קנז וכלב היה חורגיה דקנז ונקרא על שמו מפני שגידלו: ותצננה. הוי כמו ותצעץ [בגון ותצורו]: אדם שמונוגב מכל טובה. מממון: גולות מים. אדם יש בו דברי תורה שנמשלו כמים: אמר לה. כלב נתתי לך אדם מי שריו עליוני ותחתונים גלדים לו [מרוכ חכמתו] ולא דיי לך ועוד במבקשת את [ממנו] מוונת. [בנסיים] (בר סייס) לשאול. זעף [לשאול] לקבר [כמו] והנם וזעפים ומתרגמינן נסיסין: [מיד ויבא ה' לו אשר שאל]. כיוצא בדבר רש ואיש תככים. רש זה שהוא רש מן התורה ואיש תככים זה בינוני בתורה כגון שידע ב' סדרים ובשעה שאמר לו רש לאיש תככים למדני חייב ללמדו ולעשות רצונו ללמדו כמו שעשה לו הקב"ה רצונו לעתניאל [דענהו] [דפנאו] דכתב ויבא אלהים את אשר שאל היינו כיוצא בדבר: ור' יהודה הנשיא. מפרש רש ואיש תככים לענין ממון וחייב לפרנסו ולעשות רצונו כמו שעשה הקב"ה לעתניאל: ואם עשה בן מאיר עיני שניהם ה'. ויתשורו שניהם: [כיפרו בעלים ושעיברה שנתה לא למדנו. שלא יהא יכול לקימן בצבור: יכול. נאמר דבצבור הן ולא ימורו: למד סתום. הללו שכיפרו בעלים ושעיברה שנתה דלא ידעינן אי בצבור הן אי ביחיד הן: ממפורש. מוולד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה מה הללו ביחיד ולא בצבור אף הללו:]

עין משפט

נר מצוה

כד א ב ג מו
ה פ
ז ט
י
יא
יב
יג
יד
טו
טז
יז
יח
יט
כ
כא
כב
כג
כד
כה
כו
כז
כח
כט
ל

סמל מדינת ישראל

שיטה מקובצת

[א] סמיכה. ס"א חלוקה והני נמי איפליג יוסף בן יועזר שלא לסמוך יוסי בן יוחנן אמר לסמוך הני שניהן מכאן ואילך במילי טובא גליון ויס"ג דופי של חלוקה והיא היא כלומר שנחלקו בשום דבר: [ב] שמתו. ס"א שנתכפרו: [ג] אמר להם תיבת ליה נמוחק: [ד] היא ולא מעבר לים היא א"ל: [ה] מעתה. סימן ישפ"א ואיכא דאמרי יאפ"ש במתני' תנא יפל"ל ס"א ישפ"ז

יוד"ש: [ו] של משה תיבת יהושע נמוחק: [ז] וגו' הכינו לכס צידה: [ח] עכסה אמר רבי יוחנן שכל: [ט] צועקת שנאמר ויאמר לה אביה מה לך ותאמר: [י] מי שכל רוי עליונים ותחתונים גלדים שמו ממני מזוונות: [יא] דקנז הוא דיקא נמי דכתיב כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז יעבץ עתניאל שענאו אל יעבץ שיעץ וריבץ תור' בישראל ומה שמו יהודה אחי שמעון שמו ומניל: [יב] ויקרא ע"י במכילתא בפ' יתרו שני: [יג] ירך עמי ועשית מרעה לבלתי: [יד] עמי שלא כ"י מלבי ועשית מרעה שזדמנו כ"י לבלתי עצבי שלא: [טז] מלשנות עצבי אם: אתה: [יז] ועשית מרעה: [יח] לבלתי שלא

ישגבני יצה"ר מלשנות עצבי אם אתה עושה כן: [יט] תניא ר"ש. תיבות תנו רבנן נמוחק: [כ] שנתכפרו בעליה: [כא] שנתכפרו בעליה: [כב] לא למדנו יכול תיבת מצינו נמוחק: [כג] סתום מן המפורש מה ס"א מה מצינו בולד חטאת ובתמורת חטאת והטאת שמתו בעליה ביחיד: [כד] ביחיד דברים אמורים ולא בצבור אף שנתכפרו בעליה: [כה] שנותיו ושכחו הס"ד: [כו] הלכות ישפו יהושע תיבת יאפש נמוחק: [כז] יהושע שנשכחה: [כח] ספר והן קריית ספרי הלכות: [כט] שלשה שמונתך בינוני: [ל] שאלותיוהס"ד ומה"ד לא למדנו אי מיייר בשל יחיד טפי משל צבור הס"ד: [לא] שנתה דלא ידעינן דאי איתנהו בצבור אי לאו להכי קרי סתום:

סמל מדינת ישראל

תורה אור השלם

א) לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימא ויקחה לנו ששמענו אתה נעשית: [דברים לג, יב]

ב) אלה המצות אשר צוה יי את משה אל בני ישראל בזה סיני: [ויקרא כז, יד]

סמל מדינת ישראל

א) לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימא ויקחה לנו ששמענו אתה נעשית: [דברים לג, יב]

ב) אלה המצות אשר צוה יי את משה אל בני ישראל בזה סיני: [ויקרא כז, יד]

סמל מדינת ישראל

א) לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימא ויקחה לנו ששמענו אתה נעשית: [דברים לג, יב]

סמל מדינת ישראל

א) לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימא ויקחה לנו ששמענו אתה נעשית: [דברים לג, יב]

ב) אלה המצות אשר צוה יי את משה אל בני ישראל בזה סיני: [ויקרא כז, יד]

סמל מדינת ישראל

א) לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימא ויקחה לנו ששמענו אתה נעשית: [דברים לג, יב]

סמל מדינת ישראל

א) לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימא ויקחה לנו ששמענו אתה נעשית: [דברים לג, יב]

ב) אלה המצות אשר צוה יי את משה אל בני ישראל בזה סיני: [ויקרא כז, יד]

סמל מדינת ישראל

א) לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימא ויקחה לנו ששמענו אתה נעשית: [דברים לג, יב]

ב) אלה המצות אשר צוה יי את משה אל בני ישראל בזה סיני: [ויקרא כז, יד]

סמל מדינת ישראל

א) לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימא ויקחה לנו ששמענו אתה נעשית: [דברים לג, יב]

ב) אלה המצות אשר צוה יי את משה אל בני ישראל בזה סיני: [ויקרא כז, יד]

א) לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימא ויקחה לנו ששמענו אתה נעשית: [דברים לג, יב]

סמל מדינת ישראל

הודפס מאתר אוצר החכמה

הודפס מאתר אוצר החכמה
tablet.otzar.org עמוד 31

האשה נקנית פרק ראשון קידושין לח.

גמ' ר"א ב"ר שמעון
אומר: פליג על אבאי
וכן כהן מל ע"ל:
רש"י ד"ה ואפריזין
בהנאה וכו' השון
הקדוש. אין זה המסקנה
לקמן מ' ע"ג וכו'.

ליקווי רש"י

שלישים ושלישה ימים
דכתיב: שלשים יום
לגלו של משה ושלשה
ימים שהיו להם להם
שנאמר (יהושע א) הכינו
לכם ידע כי בעד שלשה
ימים חסם ענינים וגו'.
בן מאה ושנים וכו'.
היום מלאו ימי ושנתי
דלאו גלילה (יהושע א) הכינו
המיתה (מסכתא ג) אנכי
היום. היום מלאו ימי ושנתי
ביום זה נולדתי (מסכתא ג).
ואין איסורו איסור
הנאה. מותר לקרוא שם
קודם לעומר (לש"ס).
המטה (מנחות עא). לש"ס
דכתיב: עומר ראשית
קצירכם אל הכהן למשעמ
למסור לקרוא לפני העומר
מותר לקרוא לשם כהן
עצמו דלאו קריא הוא
ומאכל לנפשו אף מיטין
גמורין על די קטיוף מכל
מקום חסם מותר בהנאה
(ספחים מג).

הנחות וציונים

א) בדפוסים נוסף
בש"ס: [ג] גי' הערוך
בפרק משה תני רבנן
בשבועה בארז כ"ו
(גליון: [ג] צ"ל אתם
שבוירים) (גליון:)
ד' בע"ז נוסף היום
בפ"א ימי ושנתי
(ובכ"ז): בדפוסים
ובכ"ז: [ג] צ"ל אינן
(בכ"ז) וכו' בכ"ז:
[ו] נדפס יום י"ג:
[ז] עיין יעב"ץ דגוס
לגרוס היתר י"ג:
(כ"ש) וכן מספר הישר
(ש"ת) סי' לט. אות ו'
משמע דאין להנחה:

אקרוב עומר והדר אכול. פירושנו: מקשה למה לא אכלנו מזה
מחדש ויחל עשה דבערב חסלו מלוח וידעה לא חדשה

חדש ומתוך דאין עשה דקודם הדבור דוחה ל"ת דלחך הדבור
אי נמי יש לומר דגזירה כות ראשון אטו כות שני: **ובני ישראל**

אכלו את המן ב' שנה אי אפשר
כו'. וא"ת אמאי לא מסיק ליה כולה
מילתא דהדין דכתיב (יהושע ה)
וישבות המן ממחרת הפסק ולא היה
עוד לגי ישראל מן אלמא דלע השתא
הוא להו לישראל ושמא יחא ליה
למידע מדברי תורה: **עד בואם**
אל ארץ נושבת. פי' בקונטרס היינו
מעבר לירדן ואלך דמשוזה מארץ
סיחון ועוד עד צואס אל קנה ארץ
כנען היינו על שפת הירדן שהוא
קנה ארץ כנען והיינו ארץ סיחון
ועוד וי"מ איפסא דארץ נושבת היינו
ארץ סיחון ועוד וקרי ליה נוסבת לפי
שקורבה למדבר ומפקא ממועד והוא
ישב וקנה ארץ כנען היינו סוף ארץ
כנען: **צא** מהן ל"ג ימים. פי'
בקונטרס שלשים יום עמדו בערבות
מואב לפני ומשנעטו יהושע להסיען
הכינו להם דעה לדרך ג' ימים
דכתיב: צעד שלשת ימים אחס
עוברים נמלא סלו שלשים יום אל
משה צ' גיטין ולמחרת ביום ח'
דיבר הקד"ה עם יהושע שקודם לכן
לא דיבר עמו שאין השמינה שורה
מחוק עכ"ל. והיינו דכתיב והעם עלו
מן הירדן צעשור למדש והקשה ר"י
מקרא אחריתא דכתיב יהושע (פרק א)
ויהי מקשה שלשת ימים ויאלתר יהושע
אל העם התקדשו כי מחר יעשה ה'
בקרצנס נפלאות ומקשה שלשת ימים
היינו צ' עשירי וקלמר להו למחר
אלמא צ"א עברו וקרא קלמר
צעשור למדש וי"מ שהקד"ה דיבר
עם יהושע ביום ל' דלצל משה שהוא
ז' גיטין וכו' דאין שכינה שורה
מחוק עלצות מ"מ מקלמ היום ככולו
אחלמר להו צעוד שלשת ימים תעברו
אחלמר להו צעוד מלוחו יום שומד עס
ויהושע אמר להם מקשה ג' ימים עס
אחור יום שנתיחד עמו הדבור דהיינו
ל"ג כי מחר יעשה ה' נפלאות דהיינו
ל"ג יום עשירי בחודש דוחק
הוא דצעוד שלשת ימים דקלמר הקד"ה
חלוק ממקשה שלש ימים דקלמר יהושע
ועוד לא היו כמו צעוד שלשת ימים
ישא פרעה (דברים מ) להחם הוי
בחוק שלשה ימים דכתיב (סע) ויהי

לא הוי צריכי. נסתפקו מן המן שכליהם: אל ארץ נושבת. מעבר
הירדן ואלך שהיה משוזה מארץ סיחון ועוד כדלכתמן צמשה שהיה
ממלוח ליכנס לה וקרי לה טובה: קצה ארץ כנען. צערות מואב
שסם מת משה שהיה ארץ האמורי ועל שפת הירדן שהוא קנה כניסת

ארץ כנען: הדר ש"ש. נסתפקו
מעובות שהולחו ממזרים דכתיב
(שמות טו) ויסעו מאילס ויצאו כל
עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר
בין אילס וצין סיני צמשה עשר
יום למדש השני וכתיב צמשה צמחנו
על סיר הכזר וגו' וכתיב (סע)
הכני ממטיר לכם להם אלמא צמשה
עשר צמיר המן התמלי ליד: ויבכו
בני ישראל. שלשים יום עמדו בערבות
מואב לפני ומשנעטו יהושע להסיען
הכינו להם דעה לדרך ג' ימים ושלשים
עברו את הירדן דכתיב צעוד שלשת
ימים וכתיב צעשור למדש הראשון:
צא שלישים ושלישה ימים. והן עשרה
דניסן ועשרים וגו' דלדור למפרע והוא
צעדה צלדל ג' ימים עברו ממנו
ועשרים ושלשה הרי כ"ע צלדל חסר
הוא: שלישי צמחה. חסם וערלה
וכלאים: בבניפתן צאין. שהרי צמדה
לא זרעו ולא קלרו ולא נעטו: ודוא
הדין שניהנו. חסמה מפורס צ"ל מושב
וקסדר כל מקום שאחס יושבים
משמע וערלה וכלאים מק"ו: שאין
איסורו איסור עולם. אלא כל ששה
עשר גיטין דכתיב עד ע"ס: ואין
איסורו איסור הנאה. דמנן (מנחות ד'
ע"א). קולר לשחם ומאכל לנפשו:
ויש היתר לאיסורו. ביום ששה עשר
עלמו איסורו יתיר חסם יס עומר
קרב: כלאים שאיסורן איסור עולם.
זרע חסם ומתן אסורים הגפנים
לעולם: ואפריזין בהנאה. דכתיב
(דברים כג) תקדש לשון הקדש: ודוא
הדין צמדה בשתיים. אף הערלה צאה
נק"ו זה בשני הוכחות אע"פ שהשלישי
אין זה שאין איסורו איסור עולם
מיהו איסור הנאה הוא ואין לו היתר
בחוק ימי איסורו: ובי אעשור בדיש.
פליג אלדאסור וסדר למדש אינו
נוהג בח"ל וערלה וכלאים אינו אלא
הלכה או דברי סופרים כדלקמן:

לאיסורו נודה בין בארץ בין בח"ל כלאים
לאיסורן ואין היתר לאיסורן ואינו דין שניהנו בין בארץ בין
בח"ל והוא הדין לערלה בשתיים: רבי אלעזר ברבי שמעון אומר

ב'ל
ביום השלישי יום הולדת את פרעה וגו' לפיכך יש ליישב פירוש ראשון דודאי לא דיבר עמו אלא דוקא ביום ל"א לאלל משה דהיינו
ח' ניסן ואמר לו הקד"ה צעוד שלשת ימים עם אחור יום שעמד צו דהיינו יום עשירי תעברו ומקשה שלשת ימים דקלמר יהושע להעם היינו
סוף יום שני שסמוך ליום ג' וזהו ביום ל"ג כסופו סמוך למחלת יום ל"ג כמו ההוא דפסחים (דף כ' א) צמיקת חרתי ועייל תלת וכן
מצינו צמיה (ג) דכתיב מקן שבע שנים תשלחו איש את עבדו ופרידן צערין (דף ג' א) מאי קלמר שבע והלא עבד יולל שש ומשני שש
למחר ובעד לגרע פ"י שאס פגע צו יוצל שנת ו' לציטתו או למכירתו תשלחו אלמא אע"ג שהיוכל משמע מתחלתו קורא מקן שבע
שנים הכא נמי קרי תחילת יום ג' מקשה שלשת ימים: **שאיין** איסורו איסור עולם. פי' בקונטרס אלא כל ט"ו צלדל היה איסורו לאיסורו
שבים ט"ו איסורו יתיר חסם עומר קרב ולפי זה אחיא כר' יהודה דלמר צמחות צפרק ר' ישמעאל (דף ס' א) דכל ט"ו אסור כי ליכא עומר
ואיכא למחן דלמר חסם האיר המזרח ממחר: **והוא** הדין צמדה בשתיים. פי' בקונטרס אע"ג דאין איסורו איסור עולם דמותרת צמשה
רביעית מיהו איסורו איסור הנאה ואין לו היתר מוך ימי איסורו והקשה ר"ת הרי הפרי שגדל בשני ערלה אסור לעולם ואין לו היתר ופי'
ר"ת דערלה זו צמשה רביעית קלמר דיש היתר לאיסורו על ידי פדיון אצל צמחים ר"ל איסורו איסור עולם ואיסור הנאה והר"ר י"ט
פירש דערלה ממח קלמר דיש היתר לאיסורו והכי פירשו ים היתר לגרוס אסור"ל ולנוטעס וכלאים אסור לגדלם ולזרעם והקשה לו
רבינו חס דקמינו צמחים פי' היתר לאתר איסורו משמע שהאיסור נפקט וה"ר משה מפוטע"י"א מפרש דערלה פי' היתר לאיסורו על ידי
צ"ד דפי ערלה אסורין עד ט"ו צמח"ל ואס חסורין צ"ד חסם כסלוי הרי ממחרת יום היתרין וכן חסם דמדש אסור עד י"ו צמחין ואס
חסרין צ"ד חסם אחר נמלא שמההרין יום היתרין מה שאין כן צמללים שאין צ"ד יוליס להמחין צמח ענין ועוד אומר ר"י דלאילן קאי דיש
היתר לאיסורו לפרי שגדל צו דלדיו נאסר מה שגדל לאחר ג' שנים וכן קנה שיעולת אין המצוה נאסרת משום חסם מה שגדל בקנה
השנוטל לאחר העומר הואיל והפריש קודם העומר: ולפי זה אחיא אפילו למ"ד האיר המזרח ממחר:

והוא הדין צמדה בשתיים. ואס תאמר טבל ומרומה ומעשר נילף מק"ו דמדש דנוהג בין בח"ל בין בחוצה לדרך או צמח מצינו שהרי

א) מדר עולם פרק י
מוספתא דטושה פ"א
ה"ב (ב) מנלה יג'
ג) ד"ה וכו'. פסוק יג':
מדר עולם פי' מוספתא
דטושה פרק יא פסיקתא
פרשת וילך (ד) [מוספתא
פ"א ה"א] (ס) דב"ס ג'
כה. (ו) ויקרא כג יד.
(ז) מנחות ס"ה. (ח) נפי'
היטב סוגיא לקמן ט'
אלה המורכב דמזוקין.
(ט) ע"י חלה פ"ב ה"א
(י) הובא בחס"י ר"ה יג'.
(יא) ע"י יבמות דף כג.
(כ) שם ג' (ל) דף כג.
(דף כג. ט) ר"ה דף יג'.
(ז) מנחות ע"ג. (ס) נפי'
מוס' פסחים מד: ד"ה
וה"ס.

תורה אור השלם
א) ובני ישראל אכלו
את המן ארבעים שנה
עד בארץ אל ארץ
נושבת את המן אכלו
עד בארץ אל ארץ
קנען: (שמות טו. ח)
ב) וקח שם משה עבד
ה' בארץ מואב על פי
(ו) ויבכרם ה'.
ג) ויקבו בני ישראל את
משה בערבות מואב
שלישים יום וקחמו ימי
כבי אכל משה:
(דברים לו. ח)

ד) ויהי אחרי מות משה
עבד ה' ואמר ה' אל
ידיעתי בן נון משה
משה לאמר: (יהושע א. א)
ה) משה עבד ה'
והקח קרב עבד את
ה' ויהי הנה אחת וכל
העם הנה אל הארץ
אשר אנכי נתן לתם
לבני ישראל: (יהושע א. ב)

ו) והעם עלי מן הירדן
בעשור לחדש הראשון
בחנו בגלגל קצצה
מקנה ויחלו: (יהושע ה. י)
ח) ויאמר אלהים בן
מאה ונעשרים שנה
אנכי חיים לא אוכל
עוד לצאת ולבוא וי'
אמר אלי לא תעבר את
הירדן הנה: (דברים לא. ב)
ט) לא תהיה משפלה
ועקרה בארץ: את
מספר יקוד אמלא:
(שמות לו. ט)

נחזור

[illegible]

והמעם

[illegible]

זמ-ש

[illegible]

ילענד

[illegible]

בזה

בוה יש לנפקקן בזה"ע ה' קכ"ד בגט שנכתב על הדבר
שנרדף ביעור וכו' הגט בטל והם דברי הר"ן בגיטין
ל"ד

[illegible]

במ"ד תשובה יז

במ"ד תשובה י' לחלמיתו יודי הרבני המופלג התריף ושקן חכם ונבון מהור"ר רבי הירש היילפרין :

ע"ד שאלתו

עֵיד שְׂאֵלְתוֹ
אִם אֵין מֵלֶּכֶךְ לִכְּכֵן רַק כִּיּוֹת מֵלֶכֶךְ מֵהַרְוֹתָ
מִמֵּלֶכֶךְ אִם יוֹכֵל לִצְלַח כֵּס יִיָּא כִּלְיָה
הַיְּהוֹנָה וְהַלְיִידִבְרִיפּוֹת וּבִקְרִיאוֹת וּבִדְבָרִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר־עָשָׂה
בְּעַמּוֹ וְעַל דְּלִרְוֵי שְׂמֵחָת וְשִׂמְחָת בִּכְסֵּם יָד יִרְחִיק שְׁלֵפֶל לִבְחֻמָּה
וְנִתְּנָה לְפָנֶיהָ וְיִמָּחֶה זֶה :

זוה **החלי בעזרת א**

[illegible]

הנה

[illegible]

בזמנה. דאיהו דוחה את השבת. אפילו לא היה אפשר
למול אתמול. ונריך לחלק מדינה דמכשירי אוכל נפש בירט.
דהתם מפלגין בין שפור שנפנס בערב ירמ. לנפנס בירט.
כמבואר בבבלי (כ"ח):

(ח) **ושמעת** מקשין על קושית הירושלמי ממונה.
דהא ילפינן מקרא. דאין בנין בית
המקדש דוחה שבת. וגם בנין המזבח בכלל. ואיהו קושא
דפירכא הירושלמי מבנין המזבח שדחה שבת. אינה משום
מזבח בנין בית המקדש. אלא בתורת מכשירי קרבן ליבור.
והא דילפינן מקרא. דאין בנין בית דוחה שבת. היינו
דמזבח הבנין מדר עזרא. אינו דוחה שבת. ובאופן דלא הוי
מכשירי קרבן. וכגון שאי אפשר לגמור את הבנין היום.
ולתקריב בשבת ו'. ועולת חול ומכשיריה אינה דוחה שבת.
אבל מדברי חס'. שכתבו לענין ביטול פחילה. דהיכא
דאיא לעשותה מע"ש. דוחה שבת. קשה מהירושלמי הגל.
דזה דוחה למזבח שנפנס בשבת:

(ט) **ושמא** יל' בדעת חס'. דסוברין שבגמ' מוכח
דלא כהירושלמי. והוא בשלישי טירובין. גבי
נימא שנפסקה. דמחלק שם בין נפסקה בשבת. לנפסקה
מע"ש. לענין לקשור אותה בשבת. ולדעת הירושלמי ל"ט.
איך נפרש המשנה שם בעירובין. קושטין נימא במקדש.
אבל לא במדינה. ואם בתחלה כאן וכאן אסור. ופירשין
דהחילוק הוא. בין נפסקה בשבת. לנפסקה מע"ש. ומיירי
בקשר של קימא. ואפשר דהירושלמי מפרש. דמיירי בקשר
שאינו של קימא. דלא הוי אלא שבות. וכן פירש הרע"ב
ועיי"ש בטו"ט. אבל חס' מפרשין כפירשין. ומוכח לפי'.
דגם במזבח שנפנס. יש לחלק בין נפנס בשבת. לנפנס
מע"ש. ודלא כהירושלמי. וכמו במכשירי אוכל נפש כגיל':

(י) **עוד** שם בירושלמי. פריך מהואה בשביעי שחל בשבת.
חדה שבת. דלא היה אפשר לעשותה מע"ש.
ומשני מין הואה אפשר לעשותה מע"ש. ופירשו במפרשים
שם. דמין הואה אפשר להיות בע"ש אם היה שביעי שלו
קודם השבת. וחימא לפירוש זה. דמ"ס ממילא בזמנה.
דדחיא שבת. ולא אמרינן. אילו היה שמיני שלו בע"ש. לא
דחי שבת. השתא נמי לא חדה שבת. ואי דגלי קרא
דדחיא שבת. אי"כ גילף מיה. גם לשלל בזמנה. דלפירוש
אין טעם לחלק. בין בזמנה לשלל בזמנה. ודברי הירושלמי
בזה ל"ט. וברש"י ר"פ אלו דברים. כתב הטעם כהואה.
משום דלאו מגופיה דפסח היא. ולא כתיב בה מועד עכ"ל.
וברש"ש שם הקשה על רש"י מהירושלמי הגל' אבל לפי
מה שפירש"י. במשנה דקושטין נימא במקדש. מוכח דלא
כהירושלמי. וע"כ הוכרח רש"י לפרש. טעם אחר בהא
דהואה לא דחיא שבת:

(יא) **ובפסחים** (י"ב) אמר רבא. ערל הואה ואיזמל
העמידו דבריהן במקום כרת. אונן
ומזרע ובית הפרס. לא העמידו דבריהן. ובחידושי רש"י
הקשה. גבי מזרע. אפילו אם יעמידו דבריהן כדאורייתא
ג"כ נדחה מפני כרת עיי"ש. ואי"כ לא שייך למיחשביה
בהדי הגהי דלא העמידו דבריהן. ולפי הגל' ל"ק. דהא
חשיב הואה. דהעמידו דבריהן. ואם הייתה מלאכה דאורייתא.
היתה ג"כ מותרת בשבת. דדמא למילה בזמנה. והעמידו
דבריהן עפי מדאורייתא. ואי"כ ספיר חשיב מזרע. שלא
העמידו דבריהן יותר מדאורייתא. אבל מדברי הירושלמי
הגל' נראה. דבהואה גם אם הייתה מדאורייתא. אינה
נדחית וע"ש:

סימן י"ד

(א) **בסוגיא** דעשה דוחה לית. נריך לברר אם הדחיה
היא

אפילו אם ביטל לאביו והאכילו. נריך לבטל פעם שני
כשיטרכך. אבל בגמ' דאין המזבח אלא פעם אחד ביום.
כיון שפעם מעשה המזבח בהדלקה. כבר יא' יד' חובתו:
(ד) **ועיין** בשבת (קל"א) תורה ושין וז"ל. לא שייך
למילף מכיבוד. (דמכשירי מזבח אין דוחין את
השבת). דהיינו מזבח עזרה. ולא מכשיריה. דשחוט לי בשל
לי. היינו כיבוד עזרה. כשמתקן לו מאכלו וכו' עכ"ל.
ובדאי אין כונתם לומר. דקיום המזבח הוא ע"י הביטול
גרדא. גם קודם שאלו אביו. אלא נראה כונתם. כדברי
הרשב"א והפ"ד. דלענין דחיה. שחטת וביטול דין כהמזבח
עזרה. וכמו שכתבו שם לענין בנין בית המקדש. דהוי גוף
המזבח. והיינו דהבנין הוא מעשה המזבח. כמו בביתא לענין
מזבח פ"א. אף דקיום המזבח אינו אלא בלידת הבנים. מ"מ
מעשה המזבח. היא הביאה:

(ה) **וברתום** פ"ק דיבמות (ד"ו סט"ב) כתבו. דבכל
דוכחא משוינן מכשירי מזבח שאי אפשר לעשותן
מע"ש. כמזבח עזרה. כדחק כלל אמר ר"ע. כל שאפשר
לעשותו מע"ש. אינו דוחה את השבת. וכו' עיי"ש. וכונתם
להביא ראיה מלשון המשנה. דאינו מחלק כלל. בין הכשר
לגוף המזבח. אלא בין אפשר ללא אפשר. ואי"כ היכא דלא
אפשר לעשות מע"ש. גם הכשר מזבח דוחה שבת. כמו
המזבח עזרה. וקשה דלעיל כתבו לפרש. גבי כיבוד. דהכשר
מזבח שאני ממזבח עזרה. וכאן כתבו דאין חילוק בין הכשר
לגוף המזבח. והיה מקום לחלק. בין דחוייה להותרה. דלעיל
גבי כיבוד. אחינן עלה בתורת דחיה. דהכשר מזבח מדר
עזרה אינו דוחה. ובשביל שתקיים גוף המזבח. אי אפשר
לדחות. בשעת עשיית ההכשר. דלא הוי בעידנא. אבל הכלל
שאמר ר"ע. הוא לענין תמיד ופסח בשבת. דהוי הותרה.
כמבואר בימא (מ"ו) ובהותרה לא בעינן בעידנא. ואי"כ
נהי דההכשר מ"מ. אין בכחו לדחות. מ"מ שרי לעשות
ההכשר. כדי שתקיים גוף המזבח. אלא דקשה. מהא דבטי
החס בגמ' למימר דשריפת בת כהן חדה שבת. משום
מ"ל חומרא זוטא מ"ל חומרא רבא. ואי"כ הוא ג"כ בחורח
דחיה. כמו בכל עדלית. ומ"מ כתבו חס' ע"ז. דאין לחלק
בין הכשר מזבח למזבח עזרה. וכן להסבירין דמילה דחוייה
בשבת. ולא הותרה. והכלל שאמר ר"ע. הוא גם במילה. ואי"כ
מוכח דגם בדחיה. משוינן מכשירי מזבח שאי אפשר לעשותן
מע"ש למזבח עזרה:

(ו) **ור"פ** הגל' דישנן שני מיני הכשר מזבח. (א) מחמר
והדומין לו. (ב) שחטת וביטול והדומין להן.
יל' דלהכי קאמר ר"ע הטעם. דאין הכשר דוחה שבת.
מפני שאפשר לעשותו מע"ש. שרצה לכולל בדבריו. גם
הכשר הדומה לשחטת וביטול. דבזה אין לחלק בין הכשר
לגוף המזבח. אלא משעמא דאפשר לעשותו מע"ש:

(ז) **ובירושלמי** פ' ר"א דמילה. התיבין הרי מוכח
שנפל בשבת. אינו ראוי לבנות מע"ש ע"כ. ובאור
הדבר. דהא דאמר ר"ע. דכל דאפשר לעשותו מע"ש.
אינו דוחה את השבת. אין הטעם משום אפשר לקיים
שניהם. כדריש לקיש. דהא שבת הותרה בביבוב. ובהותרה
אין חילוק. בין אפשר לקיים שניהן או לא. ועוד דבכה"ג
גם בדחיה אין לחלק. כיון דשכשו אי אפשר לקיים שניהן.
אלא דאחמול היה אפשר. אבל הטעם הוא משום דלדחות
את השבת. נריך שתהא חובת היום. ומשום מפלגין
במילה. בין בזמנה לשלל בזמנה. דעולת שבת אמר דחמא.
ולא עולת חול בשבת. עיי' ברש"י שבת (קל"ג) וזהו החילוק
בין אפשר לעשותו מע"ש. דהיכא דאיא לעשותו מע"ש.
מיקרי חובת היום. ובאפשר לעשותו מע"ש. לא מיקרי
חובת היום. וזהו כונת הירושלמי. כיון דמין מזבח ראוי
לבנות מאחמול. לא הוי חובת היום. והוי כמילה שלא

סימן טו

(א) פ"ק דיבמות (ד"ה). לר"ת סוטה אסורה. פומאס כתיב בה כעריות. ויש להבין דעומאה לא כתיב בה. אלא לגבי הבטל. אבל מנלן דאסורה ליבס: **ויש** לפרש. כיון דלגבי בטל נחשבת כערוה. ממילא היא חשובה כערוה גם לגבי היבס. ומטעם ק"ו. במוחר לה נאסרה. באסור לה לא כ"ש. וכ"כ בחבולות שור בליקוטי ליבמות. ואף דהק"ו לא מהני לפוטרה מחליצה. במוחר גרושתו. היינו משום דהתם גם על הבטל. אינה אלא מחייבי לאוין. ולא חמיר איסורא דיבס מבטל. ולא שייך לומר יבא עשה וידמה לית. דהק"ו הוא לאיסור יבוס. ולא דמי לשאר חייבי לאוין. דמחייבין מדאורייתא. דהתם אין הללו על מצות יבוס. אבל הכא על זה גופא נאמר הק"ו. שחאסר להיבס. ומ"מ נריכה חליצה. כיון דאין איסורא על הבטל משום ערוה. אבל בסוטה דקריה רחמא פומאס כעריות. איכא חשובה כערוה על הבטל. וממילא מהני הק"ו שחשבה כערוה. גם על היבס. ומ"מ תוס' (ד"ג) למד תירוצא. דגם לגבי בועל פטורה מן החליצה. אף דהתם ליכא טעמא דק"ו. היינו משום דכתיב פומאס לגבי בועל גופא. ואיכא היא חשובה כערוה עליו. ואינס זקוקה לו כלל:

(ב) ולתירוצו זה נראה. דגם לענין כהן חשובה כערוה. דהא תלתא ונטמאה כתיב. וחד מינייהו לכהונה. וקשה דאיכא משכחת לה לר"ת לר"ה בסוטה. לענין כהונה. כגון שלאחר שזינתה ונתאלמנה. נשאת לכהן ומה. ונפלה לאחיו הכהן. דפטורה מן החליצה. דעומאה כתיב בה גם לכהונה. ומשכחת בה לר"ת לר"ה. כגון שיש לו אח חלל. ובזה לא שייך תירוצו תוס' דאין להחמיר בעומאה דכהונה. יותר מעומאה דבטל. דזה אינו שייך אלא בבועל. כמ"ש תוס' (ד"ה). באונס דמוחרת לבטל. דלא נאסרה על הבועל. אלא כשנאסרה על הבטל. ומ"מ אסורה לכסונה עיי"ש וז"ל:

(ג) ובזה תתיישב קושיא הגרעיא בגליון משניות. פ"א דסוטה. על דברי ה"י שכתב. באשת כהן שנאנסה. י"ע אם נריכה חליצה. והקשה מפיק דסוטה (ד"ו). אלא מעתה אשת כהן שנאנסה. ויש לו אח חלל לא תתייבס. הא באשת אח מחליצה פטורה. דהוי כאשת ישראל ברצון. ולפי ה"ל נחא. דהא דפטורה מחליצה באשת ישראל הוא מסכרת הק"ו. והיכא שהמת ה"י כהן. והיבס הוא חלל. לא שייך הך ק"ו. כמו שפירש רש"י שם בפ"ק דסוטה עיי"ש. דהא גם אם ה"י הבטל בעלמו חלל. היתה מותרת לו. ולא עדיף יבס מהבטל. דהיבס במקום הבטל קאי. [ומ"מ עדיין יק' להסיד שלא חילק בזה]:

(ד) ובב"ש ס"י (קע"ג) הקשה על דברי ה"י. דמאי מספקא ליה. הא איחא בפי' הבטל. דאשת כהן שנאסרה. בעלה לוקה עליו משום עומאה. ואיכא אונס בכהן ג"כ הוי עומאה. וא"ל חליצה. והנה בתוס' פ"י יש מותרות (דפ"ד) כתבו. לענין פלוג דכא אפילו נפלא לאחר שנאסרה לא מיתסרר בהי' ליבס שאין פלוג דכא. ולא אמרינן במוחר לה נאסרה וכ"י דלא שייך אלא כשנעשה באשה שום מעשה דנאסרה בכך לבטל כגון סוטה ומחזיר גרושתו ע"כ. ונראה ביאור דבריהם דלא שייך ק"ו אלא אם האישות נרמה שחאסר לבטלה כמו שפירש בסוטה (ד"ו). שהרי מחמת נשואין הראשונים נוקקת ליבס ואם על הבטל נתקלקלה ק"ו ליבס ע"כ דהיבס בא מחא אישות הבטל. אבל כשנעשה פלוג דכא אין האישות גורמת להאיסור דאפילו אם לא ה"י בעלה ג"כ אסורה לו ומשום לא שייך האי טעמא דק"ו:

(ה) ולפי"ז יש להסתפק באשת כהן שנאנסה דבעלה לוקה

מחיבתו. דז"ל דהא בתוס' שם. חלקו על רש"י. דגם במ"מ הוא בתורת דחיה. והרשב"א בחידושו שם הסכים לדעת תוס':

(ז) וברשב"א פ"ק דיבמות. בסוגיא דעליה הקשה. דבכלאים נזירות אפשר לקיים שניהם. בטלית של זמר. אפילו אין לו חוטין של זמר. דיכול להוליך חוטין מהבגד עלמו. ויטיל בהכנף. (ויל' דקושיתו אי נימא דאין לר"ך טויה"א לשמה). ולעולם לא משכחיל. דליכא מינן. ומי"ך ה"ל ליחא. דכל היכא דאין לו אלא בקריעת הכנף. ובהפסד טליתו. ה"ז כמי שאין לו מינו. ע"כ. ולפי"ז היה דאם אין לו חוטין כלל. לקיים מצות נזירות. ג"כ אינו חייב לקרוע טליתו. להוליך חוטין מהבגד. אלא לובשו כמו שהוא. בלא נזירות. כמו שאנו לובשין טלית בלא תכלת. אבל קשה. מאיזה טעם נאמר כן. דהא בקריעת כנף טליתו אין בה יותר מחומש בנכסיו. ולמה לא יתחייב לעשות כן. כדי לקיים מצות נזירות וז"ל:

(ח) ובתוס' כהנכות (דף מ'). כתבו דלא מיקרי אפשר לקיים שניהם. מה שיכול ללבוש טלית אחרת. של מין הנזירות. ולכאורה נראה כונתם. כיון שרואה ללבוש הטלית של פשתן. לא הוי אפשר מה שיכול ללבוש טלית של זמר. ולפי"ז כהן שנפלו לו שתי יבמות. אחת גרושה ואחת שאינה גרושה. יכול ליבס את הגרושה. אפילו נאמר דבדירה ליכא עשה. ולא מיקרי אפשר לקיים שניהם. באינה גרושה. כיון שחפץ בהגרושה יותר וכן במלה חדש וישן. ראוי לאכול את החדש. אם חפץ בו יותר. אבל באמת ד"ז לא ניתן להיאמר כלל. דודאי אם יש לו ישן. אסור לאכול חדש. כיון שיכול לקיים מצות מלה בישן. ויש לחלק. דבמלה. כיון שאין חייב לאכול רק שיטור כית אחד. וכן ביבוס שאין לר"ך ליבס רק יבמה אחת. אסור לעבור על ה"ל. היכא שאפשר לקיים המצוה בהיחא. אבל בנזירות. דכל בגד ובגד בפ"ע חייב בנזירות. ואם ילבש שני הבגדים. חייב להטיל נזירות בשניהן. ואיכא מצות טלית זו. איכא לקיים בטלית אחרת:

(ט) וי"ל עוד באופן אחר. דבמלה שאינו אוכלה. אלא בשביל קיום המצוה. וכן ביבוס. שאינו עושה. אלא כדי לקיים המצוה. אין לו לעשות באיסור. כיון שיכול לקיימה בהיחא. אבל בטלית שהוא לובשה להנחתו ולזרועו. אלא דבלבשה כזו. שעושה להנחתו. מייבשה רחמנא בנזירות. וכיון שהוא לר"ך ללבוש טלית זו. אין לאוסרו בה. ולחייבו ללבוש טלית אחרת. כיון דבבגד זה שהוא לר"ך לו. איכא לקיים המצוה בהיחא:

(י) אב"י יש להסתפק. בשני יבמין אחד כהן ואחד חלל. והיבמה גרושה. אם נאמר אפשר למצות יבוס שחתיים ע"י החלל. או דילמא מלי כהן למימר. אלא בע"א לקיומו מצוה. ומצות יבס זה לא תתקיים ע"י השני. וטעם הספק הוא. אם דחיה ה"ל. הוא בשביל עלם קיום המצוה. כגון ביבוס. להקים לאחיו שם. או בשביל מצות הגברא. המוטלת על כל אחד מהיבמין. והמצוה המוטלת על יבס זה. לא יקיימה ע"י היבס השני וז"ל:

(יא) ומ"ש למעלה. דבשתי יבמות מיקרי אפשר לקיים שניהן. היינו להסוברין. דאשה אינה חייבת במצות יבוס. משום דלא מיתקדא אפריה ורביה. כמ"ש בתשובת הר"י בן פלג. להר"א אב"י. מובא באבודרהם בשער ברכת המצות. אבל לשיטת תוס'. דעשה דחד לא דמי לית דלירך. ע"כ מוכח. דמצות יבוס מוטלת גם על היבמה. דהא ביבוס ערליה מדאורייתא. ואיכא הספק בשני יבמין. יש להסתפק. גם בשתי יבמות. אלא דכיון דלגבי יבס אפשר לקיים המצוה בהיחא. אין לו לדחות ה"ל. כשכילה לשיטת זו:

[illegible]

וּמְדוּרָם
(א) גִּמְרָא
יִאבְדוּהוּ
זְמַן לְחַלְטָא
(ב) שֶׁם
יִאבְדוּהוּ
מֵלֶּה מִיַּד
(ג) שֶׁם הַדָּר בִּיה קִרְא
עֲבָר חֲלָלוּ. יִצִּי יִצִּי
מִחוּס פִּי'ק דְּקוֹדֶשׁ יִדְרָא
לֹא עִי' מִחוּס דְּקוֹדֶשׁ
זְמַן שִׁמְעָה דְּגִרְסִין סֵכָא
קִרְא דְּכֵל מִשְׁמִיטָא
חֲלָלוּ מֵלֶּה וְעִי' וְכֵן
קִרְא חֲסִין לְעִיל דִּלְכָּא
עִי' (ד) רִשִׁי דִּיה
כּוֹלֵס לֹא וְכִי אֵס יִשְׁנו
כּוֹלֵס אַחֵר שֶׁן כּוֹסוֹת
הַאֲרוֹשִׁינִים שְׁלֵאָרָא
הַסִּידוֹר
הַאֲרוֹשִׁינִים
סְעוּדָה הוּא לֹא אֵלֶּי
ס'ק' 7:

תום' ד"ה מפטירין
וכו' דפסח בן שנתו
הוא ורביך. ע"י מסופת
מעיל כלקס סי' ו':

(ד) שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּאֱכַל
מִצֹּת וּבָיִים הַשְּׁבִיעִי
עֲצַרְתָּ לִּי אֱלֹהֶיךָ לֹא
תַעֲשֶׂה מְלָאכָה:

[illegible]

קא א מיי פ"ו מהלכות
מנה הלכה א סמו עשין
מ:
קב ב מיי פ"ו מהל' מנה
הלכה יב:
קג ג מיי פ"ו מהלכות
מנה הל' א סמו שס
טוש"ע א"י ס' חנה סק"ף
ז:
קד ד מיי פ"ח מהל' מנה
הלכה טו ופ"ח מהל'
קרבן פסח הל' יד סמו עשין
רכו טוש"ע א"י ס' חנה
סק"ף:

באחרונה ש"מ
מפסטרין אחר
מפסטרין. ודחי' דלמא
לעולם מפסטרין דה"ק
בארטוהר האמבאן קא
איכל (זה) לה מצה דרבי
נפיק אלא אפי' באחרונה
דאיכא לימורי דלמא גסה
למיכל למצה אכילה אלא
קביל' מו דוורטא מתי
אהר דשמואל מפסטרין
אזא מצה אפיקון לימא
מתי' מסיע עיל אחר
מפסטרין אחר הפסח
אפיקון בר' אמר רב
מצה בזמן הזה
דאורייתא מרור מדרבנן
מא' שנו ארבע דוכבי על
מצות מרורים אכילתו
בזמן דאיכא פסח איכא
פסח דאיראנד דליכא
פסח אדורד נמי לא
אייחב' אזי הכי אכצה נמי
הוא על מצות מרורים
כחכר מרור דומיא דמצה.
ורפקי' לא מצה דהוה
אהררה קרא עברת תאכלו
מצות הכתוב פסח חובה
אכזה שפח' דליכא פסח.
אחז בר' יעקב אמר בזמן
מצה ואחד מרור חזק
ממרור דרבנן. מתי' כותיה
דיבא ששה ימים תאכל
מצות וביעי השביעי
עצרת מרורים ורשות
אף ש[ח] נמי ששות מאי
טעמא שבעי ליה ליה
כח ששה חבלי קרא צאן
הכל שנאמר ששת ימים
תאכל מצות ואפי' שני
ללמל לא ללמד על עצמו
יצא אלא ללמד על הכלל
מצו' אפי' שאינתי (פסח)
ללמל כאלו הימים רשות.
יכול אף לילה הראשון
רשות ת"ל על מצות
מרורים אף לי אלא
בזמן שבית המקדש
קיים אין בית המקדש
קיים מנח ת"ל בערב
תאכלו מצות הכתוב
קבעי חובה. וקיימאן לן
מרור דמצה דאורייתא
וכור בזמן הזה דרבנן:
מתי' ישנו מקצתן
איכל כלן לא יאכלו
טעמא דמנא יאכלו.

כ בכת" רבתי **כ**
 לליל כח ע"כ: **ב** (במ)
 לליל כח ע"כ **כ** (במ)
 לתא חיבה "צורכי"
 עוישי ברשי' דלאו
 צורכי'תא הוא ודלא
 כאן:
ג מקומות
 בפירוש הרש"י
 מוכח (גליון: **ז**) בכת"י
 ע"ל וכן נבר וכו'
 בפרסום שיש והשכשכ
 בחשום (דק"ס)
ד חשום
 בזה ע"ש
 נא קנא ליה כצ"ל
 וכצ"ל גם בכספור. רש"י
 (גליון: **ז**)
 "עליו" עד "ומה" רש"י
 (מהש"ס)
 מקיים הגי': **ס** נדצ"ל
 שש"ס: **ס**
 לפנינו: **ס**
 יוס' אומר נתנמנו:

לְיָא יֵאבֵב בּוּ בּוּ אִינוּ אוֹיְבֵי. אִין לפרש צו אינו חייב לאכול דהא ודא
חייב לאכול דהא חייב בכל המצות אלא שאינו רוצה ונראה לפרש דמיידי
בשרא לא מומר בשעת שחיטה וחור ועשה תשובה וקאמר אף על גב
דבשרא מעליא הוא כיון שלא נמנה עליו בשעת שחיטה שזב אינו
לאחובל צו אכל אוכל הוא במנה ובמורד^ד ועל היינו שמתו אחיו מחמת
מילה^ה וחייב בכל המצות ומקיים כוין אלא שאינו צפסה וצפרק מי
שהיה טמא (לעיל דף טו.) גרס תרוייהו כל ערל לא יאכל צו כל צן נכר
לא יאכל צו למה לי ומשני צריכי דאי אחמר ערל משום דמאס
כו' לכאורה משמע דאינטריך גופיה דקרא ולא נהירא דלמה לי
ייהו צריכי למכתב אלא דאיזקא דקראי קאי דדייקיין צו הוא דאינו
צו לשמים אכל צן נכר אימא לא ואי אשמעיין צן נכר משום
יאכל למיתא שלא צא להשמיענו אלא שחלוקים זה מזה והוי כאלו
ע צן ומשמע רגל כו': (שיי לעיל) **ר**ב אחא בר יעקב אמר אחד
דמשמע צין לר' יהודה צין לר"ש סבירא להו דהוי דאורייתא מר
מר דעליו של פסח הוא חייב לאכול מצות ומר נפקא לן מבערב תאכלו
יעקב ומ"מ תימנה דרבי יהודה מנריך קרא לטמא ושהיה בדרך
ואל כוותיה ואין קיימא לן ^דכרבי יהודה לגבי רבי שמעון:
מלא

בראשונה לא. דאין אדם רשאי לזכור כלום אחר מנת חוזה: מזה בזמן הזה דאורייתא. לילה הראשון חוזה: ההיא מבני ליה לטמא ושהיה בדרך רחוקה. וזמן שבהמ"ק קיים: כתיב בהאי ובתיב בהאי וצריכא. דטמא ושהיה בדרך רחוקה לא יליף מעל וכן נכר דהא אית ליה תשלומין לפסח שני^א הלכך לא יאכל מזה בראשון עד שיעשה פסח שני ויקיים על מנזות ומורורים יאכלוהו אבל על וכן נכר דין הוא שיאכלו מזה בראשון דהא לא אכלי בשני. ואי כתב רחמנא בערב תאכלו מנזות הוה מוקמי לה בערב וכן נכר משום דלית ליה תשלומין אבל טמא ודך רחוקה דלית להו תשלומין לא ליחייב בראשון הלכך כתב רחמנא טמא^ב ושהיה בדרך רחוקה: שביעי רשות. דכתיב וציוס השביעי עזרת ולא כתיב תאכל מנזות שהרי הויאילו מן הכלל: אף ששת ימים רשות.

לְרִיכּוּתָא אִפְּלִי דְמוֹ לְהַדְדִי לְגַמְרִי וְכִי מוֹהֲרִירִן מִן הַדִּין ^(ד) פִּשְׁטָא לְ
אֹכֶל אֲבָל אֹכֶל הוּא צִמְזָה וּצְמִרָר קִימָא הֵךְ לְרִיכּוּתָא וְהִי
דְקָרָא אֲבָל אֹכֶל הוּא צִמְזָה וּצְמִרָר דְּלִי אֲשַׁמְעִין עַרְל מִשּׁוּם
לְדָא מֵאִים אֲבָל עַרְל אִימָא לֹא וָאֵף עַל גַּב דְּגַמְרָא לֹא קִאֲמַר הִיא
לְרִיכִי לְגוֹפְיִיהּ וּדְכוּתָהּ אֲשַׁכְחִין ^(ה) צִפִּיק דְּבִי"ק (דף ג.) גַּבִּי וְשֹׁלַח דְּמִי
זֶה וְאֶחָד זֶה מְדַרְבְּנִי. זִ"ע צְהִיא סוּגִיא דְּפֶרֶק כָּל שַׁעָה (נְשִׁיל דף
נִפְקָא לִן) מַעֲלִי מִדְּכַחֲבִי שְׂצַעַת יָמִים תֹּאכֵל עֲלִי מִצּוֹת ^(ו) דְּעִלִּי מִיּוֹתֶהּ
מִצּוֹת כְּדַרְצָא וְזִ"ל דְּהִיא פְּלוּגָתָא אֲלִיבָא דְּרַצָּא וְלֹא כְּרַב אַחָא
רְחוּקָה וְעַרְל וּצִן וְגַר כְּסַבְרָת רַב אַחָא צִר יַעֲקֹב דְּלִית הִיא

מקור לדעת
הגר"א בענין
מצה כל
שבועה ואם
מברכין ע"ז

[ה] **כל שבועה מצוה**. ע"ד אכילת מצה שמורה בשבועה ימי הפסח. אמת כי כן נמצא במעשה רב כי הגר"א הי' אומר ומחבב אכילת מצה. ולא נתבאר מאין למד כן רבינו הגר"א ז"ל.

והי' נראה מדאיתא בפסחים [דף מ.] דמר בריה דרבינא מנקטא לי' אימיה חיטי שמורה בארבי. ואי משום לילי יו"ט לחוד למה לה ארבי, אלא הי' מהדר לאכול כל ימי הפסח, איברא יש לדחות ולומר שא"א להוכיח מכאן, אלא שאם רוצה

לאכול לחם בשבועה ימי הפסח מצוה לאכול שמורה דוקא או חובה. וכבר הראיתי בזה בהעמק שאלה סי' ע"ו אות ג' בס"ד מחלוקת הראשונים ז"ל דלא כהר"ן. אבל אין ראוי דמצוה לאכול לחם מצות.

איך שהוא לא שמענו לברך בכל ימי הפסח^כ. ומ"מ מסופקני אם יש בזה משום ברכה לבטלה כמש"כ בשאילתא דפורים סי' ס"ז אות ג'. ובזה יתיישב טעמא דרב סעדי' גאון לענין ברכה על טבילה בערב יוהכ"פ שהביא הרא"ש וטור או"ח סי' תר"י.

[שו"ת משיב דבר ח"ב סי' עז]

[ו] **ומצוה לגבי חובה רשות קרי לה**. עיי' תוס' דברכות דף כו. ד"ה טעה וברך פ"ק דשבת סוגיא דלא יושב אדם לפני הספר, וכ"ד רוב הפוסקים שתפלת ערבית מצוה אעפ"י שקראוה רשות.

[פעולת שכיר]

[ז] **יום טוב אין צריך אותו**. עיי' שו"ע שלו סי' ל"א סק"ג^כ, ועיי' תוס' מנחות דף לו: ד"ה יצאו ותוס'

מקורות וביאורים

קיום מצוה באכילת מצה כל ז', וע"כ אין מברכין אלא בלילה הראשון. ובאמת יש לעיין לשיטת רבינו דאיכא מצוה באכילת מצה כל ז' למה אין מברכין כשאוכל מצה כל ז', וב"שדי חמד" [סוף חלק ח'] האריך בענין זה דיש שנהגו לברך על אכילת מצה כל שבועה, וגם הגאון ר' שלמה הכהן מוילנא זצ"ל במכתבו להשד"ח הניח הדבר בצ"ע דלכאור' לדעת הגר"א יש לברך על אכילת מצה כל שבועה. וע"ז סובב מכתבו של הגאון הנצי"ב, ועיי' בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' רט שכתב דגם לדעת הגר"א אין לברך על אכילת מצה כל שבועה.

כו. שהביא שם רבינו בביאורו את דברי הראשונים והזוה"ק שסוברים כדעת השו"ע שם דאין מניחין תפילין בחוה"מ, משום דימי חול המועד הם ג"כ אות, וכתב שם דהאות היינו במצה וסוכה. [והו"ד לעיל בסי' קעד בליקוטי הגר"א].

כל כן]. ואף שעדשים מין קטניות, [מ"מ סדר רצף דיש לחוש] משום לחלוף, כ"ש זמן הזה שיש להחמיר ולחוש משום לחלוף, וכמ"ש רבינו פרץ צהלות סמ"ק [סי' רכ"ב אות י"ב], שדורות אחרונים שאינם בני תורה ודאי יש לגזור^{כז}.

והמנהג כו'. כמ"ש

צפסחים נ'

ז' [בני צי"ש נהוג דלא הוו אזלין מזור לנידון צמעלי שכתב אמו צנייהו קמי' דר' יוסקן א"ל אצחתי אפטר להון אן לא אפטר לן, א"ל] כזר קבלו אצחתיכם [עליהם, שנאמר שמע בני מוסר אבך

ואל תטוש תורת אמן], וירושלמי [פסחים פ"ד ה"א] הציאו הרא"ש שם [סי' ג'] וכל דבר שידוע צו שהוא מותר ונהיג צו איסור [ונשאל אין מתירין לו].

[ביאור הגר"א או"ח סי' תנג סק"ד, ה]

כב. כדאיתא בפסחים דף קכ. דמצה כל ז' הוי רשות ורק בלילה הראשון הוי חובה.

כג. הנה עיקר חידושו של רבינו דאיכא קיום מצוה באכילת מצה כל ז', כן כתב בשו"ת חתם סופר [יו"ד סי' קצא] בשם ה"חזקוני", וכן בחידושי חת"ס עמ"ס פסחים דף לה: הביא לזה ראיות. ועיי' להלן במקורות וביאורים שהבאנו מה שכתב המג"א לענין ברכה על אכילת מצה כל שבועה, ומבואר מדבריו דס"ל דאין בזה קיום מצוה, ע"ש.

כד. ועיי' בפרי חדש סי' תנג ס"א שהביא ג"כ מדברי הגמ' הנ"ל מקור לגזירת קטניות.

כה. עיי' במג"א סוף סי' תרל"ט שכתב בשם מהרי"ל, וז"ל: מה שאין מברכין על מצה כל ז' היינו משום שאין מצוה באכילתו אלא שאין אוכל חמץ, משא"כ בסוכה, ע"כ. וכע"ז כתב בעל המאור בסוף פסחים. [ועיי' בברכי יוסף סי' תע"ה שנו"נ בד' בעל המאור], ומבואר דס"ל דאין

עירובין דף צו. ד"ה ימים^{לא} ואפשר שדעת הגאון דכל מידי דלא מיתסר אלא בלאו לא בעשה לא מיקרי אות, ואף להמפרשים שהאות הוא שביתת מלאכה שאני איסור מלאכה בשבתות וי"ט שהוא בעשה ולא תעשה כדאמרינן בשבת ריש דף כ"ה וביצה דף ח'.

[פעולת שכיר]

[ח] ועוד כמה ראיות.

לכאורה ממאי

דאמרינן [פסחים לח:] דאינו יוצא במצות שאפאן לקרבן תורה, משום דבעינן מצה הראויה לשבעה, מכאן ראייה לדעת הגר"א שהאוכל מצה בכל שבעת הימים יש לו מצוה, לא מצות חובה כמצוה כמו בערב

טוב אין צריך אות, פסח במצה (ו) ובמוצאי יום טוב סוכות בסוכה^{כז}, [ח] ועוד כמה ראיות^{כח}.

והיה מחבב מאד מצות אכילת מצה כל שבעה, וביום טוב אחרון^{כט} היה אוכל סעודה שלישית, אעפ"י שלא היה אוכל שלש סעודות בשאר יום טוב, מפני חביבות מצות אכילת מצה שזמנו הולך לו.

(ז) [ט] ובמוצאי יום טוב היה משתדל לטעום

הראשון, אך מצוה של רשות, דאי לאו הכי ומצה בשאר ימי הפסח הרי הוא כשאר אוכלים שאינם חמץ, אז אין מקום לומר דבעינן מצה הנאכלת לשבעת הימים, ואינו רומה להאמור בסוכה דבעינן סוכה הראויה לשבעה, דמצות סוכה ישנה בכל שבעה.

[חזון חקאל פסחים לח:]

[ט] ובמוצאי יו"ט היה משתדל לטעום חמץ. עיי' במג"א [סי' תצא סק"א], שאפילו אם לא הבדיל, כיון דחשכה לילה מותר לאכול חמץ, ואיסור חמץ אין תלוי בהבדלה, שהרי אף בער"פ אם לא קיבל קדושת החג אסור באכילת חמץ, ואם יעבור יום ח' ולא יאכל עובר על כל תוספי "שבעת

מקורות וביאורים

היו מצוה, רק שאינו חובה, וכמשנ"ת. כט. היינו בשביעי של פסח, ובחז"ל שעושין ב' ימים טובים של גלויות מסתבר דהיה אוכל סעודה זו ביום טוב שני בלבד, ועיין במילואים. ל. הטור בס"י תקכט כתב, וי"א שצריך לעשות כיו"ט שלש סעודות, וכן כתב הרמב"ם, ואדוני אבי הרא"ש ז"ל לא נהג כן, ע"כ. והשו"ע שם [ס"א] כתב דלא נהגו לעשות כיו"ט סעודה שלישית. ורבינו בביאורו שם, הביא מקור מהירושלמי [מעשר שני פ"ה ה"ה] שמבאר דאין מתורין ידיו מעשרות אלא במנחה דיו"ט, ולא בשחרית, משום רבשחרית הוא צריך עזר לאכול, וע"כ רק במנחה מתוריה, ע"ש, ומשמע מזה דאין אוכלין כיו"ט סעודה שלישית במנחה. [וכן הוכיח התו"ט שם, והובא במג"א סי' תקכט סק"ה]. וכן מבואר כאן מנהגו שא"צ לאכול סעודה שלישית ביו"ט.

לא. כוונתו להביא מדברי התוס' שכתבו דהאות בחול המועד הוא "איסור אכילת חמץ", ועי' כתב הפעולת שכיר, דהגר"א סובר דאם אין באכילת מצה קיום מצוה, אלא רק מניעה מלאו לא חשיב "אות", ומוכח דיש מצוה באכילת מצה כל שבעה.

כו. בפעולת שכיר [המובא בקובץ מפרשים] פירש כוונתו, דהנהגה במנחות [לו:]: איתא, ר' עקיבא אומר יכול יניח אדם תפילין בשבתות וימים טובים ת"ל "והיה לאות על ירך ולטטפות בין עיניך" מי שצריכים אות, יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות. וכתבו התוס' דלא רק כיו"ט יש אות שאסור בעשיית מלאכה, אלא גם בחול המועד יש אות, כפסח דאסור באכילת חמץ ובסוכות דחייב בסוכה, ורבינו סובר דאם הוי רק איסור לאכול חמץ בשו"א, לא חשיב "אות", ורק משום דיש מצוה בקום ועשה לאכול מצה חשיב אות.

כח. בפסחים כח: איתא בברייתא דאמר ר' שמעון בשעה שישנו בקום אכול מצה ישנו בכל תאכל חמץ ובשעה שאינו בקום אכול מצה אינו בכל תאכל חמץ, והק' הפנ"י שם מאי קאמר בשעה שאינו בקום אכול מצה אינו בכל תאכל חמץ, הא בכל שבעת הימים אינו בקום אכול מצה לבר מלילה הראשונה דהוי חובה ובאינך רשות, וכתב הפנ"י, דאע"ג דאינו מצוה אלא רשות אפ"ה שייך לישנא דקום אכול מצה בכל שבעת הימים כיון דכתיב להדיא שבעת ימים תאכל עליו מצות, עכ"ד. ולהמבואר בדברי רבינו שפיר חשיבי כל שבעת הימים דישנם בקום אכול מצה, כיון דגם כל שבעה

ומה שכתב רבינו בתלמוד לפני רבו אין צריך הסיבה וכו'. לא דוקא קאמר אלא מפס לזון הגמרא דמסיק כי אמינא לגבי דרב יוסף אמר לן לא נריכיתו וכו' והתם קאמר לא נריכיתו לאפוקי ממה שהיו נוהגין צבי מר אי נמי דבי רבנא שנתן להם רשות להסב היו סבורין שמחוייבין להסב ועל זה

אפילו הוא רבו מובהק [ו] תלמיד לפני רבו אין צריך הסיבה [ז] אפילו אינו רבו מובהק אלא אם כן יתן לו רבו רשות: ו השמש צריך הסיבה: ו וכל מי שצריך הסיבה אם אכל ושתה בלא הסיבה לא יצא (ד): ח וצריך כל אדם לשחות

קאמר רב יוסף לא נריכיתו דאף ע"פ שנתן להם רשות מכל מקום אם אחס רוצים אינכם נריכין להסב מאחר שיש לכם התנלות שאינכם רוצים להסב מחמת יראה דמורא רבך כמורא שמים אצד חס לא נתן

לו רשות איסורא נמי איכא ופשוט הוא: ומה שכתב אפילו אינו רבו מובהק. כ"כ שם הרא"ש מדלא חשכא לאוקמי גרימא דאפילו תלמיד בפני רבו צעי הסיבה אלא בשוליא דנגרי ומיהו יש לדחות דדילמא מדקאמר קחמא ואפילו תלמיד אכל רבו משמע אפילו מובהק ולכן יש להחמיר בצינו שאינו מובהק שיתן לו רבו רשות ולא חייב בהסיבה מספק ודו"ק וכן פסק מהר"ל ז"ל מפרלא (גטרוס ה' פרק מה):

ה השמש צריך הסיבה. צעיל דאפשיטא שם וכתב מהר"ל מפרלא (שם) דמדקאמר גמרא השמש שאכל כזית מזה כשהוא מסב יאל דמשמע דיעבד יאל יראה דדוקא השמש שמשמש לגבי הסעודה ואי אפשר לו להסב יואל צאכילת כזית אחד בהסיבה דלגבי השמש היו דיעבד אצל שאר כל אדם יסב לכתחלה כל פעם שאוכל מזה דכל האכילה של המנה אפילו אוכל הרבה הכל הוא מנה אחת ויותר טוב שיהיה כל אכילתו צמורה וכהאי גוונא כתב הרמב"ם בפרק ו' (ה"ח) וז"ל ואימתי צריך הסיבה בשעת אכילת כזית מנה וצמתיית ארבע כוסות האלו ושאר אכילתו וצמתיית אם הסב הרי זה משונה ואם לאו אינו צריך עכ"ל: ומה שכתב וכל מי שצריך הסיבה וכו'. כ"כ הרא"ש (מדמנון) [מדמניא] גבי שמש כשהוא מסב יאל משמע מסב אין לא מסב לא ומכל מקום כבר כתבתי בסעיף ז' דאין צריך לחזור ולאכול בהסיבה אלא דמנה מן המוצא לחזור ולאכול בהסיבה:

ו וצריך כל אדם ששתות ארבע כוסות על הפדר וכו'. שם שחנן צנת אחת רב אמר די יין יאל ידי ארבע כוסות לא יאל ופירש רש"י צנת אחת. עירה ארבעתן לחון כוס אחד: ורשב"ם הקשה על פירושו וכתב ונראה לי דהכי פירושו צנת אחת שלא על

ומה שכתב גבי בן אצל אביו אפילו הוא רבו מובהק. כן כתב שם המוספות (ד"ה בפני) והרא"ש (שם) וטעמיהו משום דקחם כן אצו מלמדו מורה ואפילו הכי קאמר בפני אצו צריך הסיבה: ומה שכתב גבי תלמיד לפני רבו אין צריך הסיבה אפילו אינו רבו מובהק. כן כתב שם הרא"ש

והמרדכי (לו ע"ד) מדקדוק סוגית הגמרא: ומה שכתב אלא אם כן נתן לו רבו רשות. כ"כ הרמב"ם (פ"ו ה"ח) ונראה דהיינו מדאיתא בגמרא (שם) אמר אצו כי הוינן צי מר זגין אצורי דהדדי כי

אחינן לבי רב יוסף אמר לן לא נריכיתו מורא רבך כמורא שמים (אבות פ"ד מ"ב) אלא דכל שנתן לו רבו רשות להסב רשאי דאם לא כן היכי הוה שציק לכו רבנא למיעבד איסורא אלא ודאי על ידי נתינת רשות שרי וכוון שהוא היה רואה ושומק הו כנתינת רשות ועוד מדאמר ליה רב יוסף לא נריכיתו ולא אמר ליה אסור לכו למיעבד הכי: אמרינן בגמרא שם דתלמיד אומנות לפני רבו צריך הסיבה וכתב סמ"ק (סי' קמד עמ' טו) דעבד לפני אדוני אינו מסב ה"ל: ברתוב בתרומת הדשן (ת"א סי' קלח) שצביל הציט הסועד צליל הפסח אצל תלמיד חכם מופלג דודו אע"פ שלא למד כלום לפניו חשוב כרבו ואינו צריך הסיבה (ג):

ו השמש אינו צריך הסיבה. טעות סופר יש כאן [ו] וצריך להגיה השמש צריך הסיבה והכי אפשיטא התם בגמרא וכ"כ הר"ף (ג). והרא"ש (שם) והרמב"ם (שם) וגם רבינו כתב כן בסיומן תפ"ו (רכג):

ו וכל מי שצריך הסיבה אם אכל ושתה בלא הסיבה לא יצא. כן כתב שם הרא"ש ודייק כן מלישנא דגמרא. כתב הרמב"ם (שם) אימתי צריך הסיבה בשעת אכילת כזית מנה וכ"כ סמ"ג (עשין מא ק"א) ואשיר"י (שם) והמרדכי (לו ע"ד) והגהות מיימוני (פ"ו אות ה) כתבו שצריך הסיבה כשאוכל צמחלה כזית מנה וכן כזית אפיקומן וכתב בכתבי מה"ר ישראל (תרומת הדשן ס"ב) סימן קנ"ג נראה לע"ד מדברי כולם משמע בכזית ראשון של המוילא [ו] לא צעי הסיבה:

חא) וצריך כל אדם ששתות ד' כוסות על הפדר שגפרש (סי' תעג-ד, תעס, תפ, תפז) וכו'. שם צמחנה (ק"ל קטו). ק"ו):

י ברתב הרשב"א (ת"א סי' קלח) שאלת מי שאינו שותה יין כל

דרכי משה

דעתה בזמן הזה לא יחזור וישתה כי כדאי הוא ראבי"ה שכתב שבזמן הזה אין להסב לסמוך עליו בכהאי גוונא עכ"ל. ובמנהגים שלנו (לר' אייזיק טירנא עמ' נד) אם חוזר ושותה אין צריך לחזור ולברך וכן משמע לקמן מדברי הטור סימן ת"פ דכתב דאם שתה כוס רביעי בלא הסיבה צריך לחזור ולברך משום שהסית דעתו משתייה משמע הא לאו הכי אינו צריך לברך ולכן נראה דבין הכוסות הראשונות כיון שיכול לשותות ביניהם כמו שירצה יכול לחזור ולשתות בהסיבה אבל בין כוס שלישי לרביעי לא יחזור ויסמוך על דעת ראבי"ה ומיהו באכילה יחמיר על עצמו ויחזור:

דרישה

משמע דאסור בלא רשות וק"ל: [ז] אפילו אינו רבו מובהק. ותלמיד אומנות צריך הסיבה. ועבד אינו מסב לפני אדוני. סמ"ק: אכל ושתה וכו'. כתב רמ"א (בהגה ס"ז) ויש אומרים דבזמן הזה דאין דרך להסב כל השנה כדאי הוא ראבי"ה לסמוך עליו שבדיעבד יצא בלא הסיבה ונראה לי דאם לא שתה כוס שלישי או רביעי בהסיבה אין לחזור ולשתות בהסיבה דיש בו חשש שנראה כמסויף על הכוסות אבל [בשני] כוסות ראשונים יחזור וישתה בלא ברכה וכן באכילת מצה ולכתחלה יסב כל הסעודה עכ"ל:

הגהות והערות

ה*) במור וקציעה נסתפק אם הכונה לעבד כנעני שדינו כאשה או אולי אפילו עבד עברי ודינו כתלמיד בפני רבו ולא כתלמיד אומנות: [ז] כנראה שכן היתה גירסת הב"י וכן הוא בטור הנדפס עם הב"י דפוס ראשון אבל בכתב יד פריז ובדפוסים מונטובה ספרדי וסלוניקי וכן בטור הנדפס עם ב"ח דפוס ראשון הגירסא השמש "צריך" הסיבה וכן הוא בדפוסים שלפנינו: [*] עיין לקמן סימן תעה שלכתחילה צריך לאכול שני יתים ועל זה קאמר כזית ראשון שהוא של המוציא:

אם לא למד וקורא פי' שמע כ"ז מקיים זה מלוח מכת. ונראה לי דאפי' לדעב זו דיוולאים מכת בפסוק א', מכת כל שקבע דעתו לגמור באותו פעם כרי הכל מלוח מכת וכי' בלח"מ בשם ס' קרית ספר, ע' בפ"ב מה' ק"ש, וכמשי"כ הר"ן לענין מלוח סוכה דאע"ג שיואל בשני דפנות וטפה, מכת"מ אם רוכה לעשות ד' דפנות ב"ה קבע הכל בד"ה ואסור"כ כולם בהנאה, ועי' מש"כ צ"י שלח ס' קכ"ו אות ב' סמוכין לדבר וכרי הוא דומה למלוח חגיגה כדאי' בחגיגה ד' ח' ב' שאם הפרש עשר בהמות לחגיגתו כו' וה"נ אם קובע כל הפרש או כמה פרשיות לקרא כחמת נעשו כולם ד"ה, ועכשיו שקבעו חכמים ג' פרשיות נעשו כולם מכת, ושפיר אי' בצרכות ד' י"ד ק"ו ק"ש דאורייתא פוסק דפי' על כל הפרש קאי דפסוק ראשון אסור להפסיק כידוע ובד' י"ט א' שקיל וטרי אם יכולים להחיל ולגמור את כולה אין אצל פרק א' או פסוק א' לא ורמינהו קצרו את המת וחזרו אם יכולים להתחיל אפי' פרק א' או פסוק א'. ולכאורה חמור ממ"נ א' פסוק א' סג' מכת היאך ס"ד דצינן דוקא לגמור את כולה, ואי כולן מכת היאך מסיק דסגי בפסוק א'. וגם הא"ר אפשר לומר דפרשת לילית ג"כ מכת ואינה אלא משום יליאת מזרים, שהוא מלוח צפי"ע. אלא ודאי כמשי"כ דעיקר מכת סגי בפסוק א' ובא"ה פסוק שירלכ, וכשקבעו חכמים ג' פרשיות נעשו כולם מכת, וחזרי מלוח קריאה, ומשי"כ ס"ד דאפי' בשעת הדחק אי' לעשות חלי מלוח שהרי קבעו עלינו מלוח קריאה דוקא בג' פרשיות ומסיק דלא קבעו על שעת הדחק ונשאר על ד"ה דבא"ה פסוק שוכה יואל. ומכשי"כ אי' נימא דין אם התחילו פסוק א' גימרינן כולם כמשי"כ במ"א בשם כצ"י, וכרי לשון תכ"א שער בהולאה, מתחילין וגומרינן קודם כשורה, לפ"ז ניחא בפשיטות דהתחלה מיקרי מה שיוולאים אי' לא קבעו, וכשהתחילו מחויבים לגמור כולם כקביעות חז"ל. וצרכות ד' מ"ו א' שקיל וטרי הש"ס אם כטוב וכמטיב מדאורייתא, מנזרח דג' צרכות ודאי מכת, וכי' כח' שם ד' ט"ז א' ד"ה וחותם, אע"ג דמדאורייתא כס יס כח ציד חכמים כו', וכבר כ' כצ"י ס' קל"א שלא משמע כרי דעת הרמב"ם אלא מכת אינו אלא ברכה אחת, וכ' כצ"י דאע"ג דדריש לכו בגמרא, אסמכתות בעלמא נינהו, כסבור מרן כצ"י שהח' למדו שהח' מדאורייתא מדרשות אלו וזה נראה דוחק שהרי גם בלפניו אסמכיה אקראי וגם בכוזב וכמטיב יש מהלוקה דרשא וגם בח' אומרים לפעמים על דרשות חז"ל שהן אסמכתא, אצל קשה להח' הא דד' מ"ו כנ"ל, דקרי לג' צרכות מדאורייתא, אצל למשי"כ ניחא, דודאי מכת יולאים בצרכה אחת, מיכו אחר שתקנו ג' צרכות, הכל בכלל בצרכה נינהו ונעשו כולם מדאורייתא, ומכ"מ צפועלים לא תקנו מהחלה אלא שחיס וכמשי"כ בק"ש בהולכין אכ"מ, אצל הכוזב וכמטיב אינו בכלל צרכמ"ז כלל, ומהחלה קבעוהו להיות בצרכה כהנין ובמלוח דעיקרו מדרבנן. ויש להוסיף ע"ז שהרי כל שלא אמר צנית והורח לא ילא י"ח, וא"כ היאך קבעו לדברים אלו בשני שאינו אלא מדרבנן, אלא כמשי"כ דאחר שקבעו נעשו מכת. ויש לדחות דזכ ג"כ הוא מדרבנן, וכי"צ כתבתי שאי' נ"ד אות כ"ג לענין הזכרה דשבת דיו"ט ע"ש, ועי' ירו'

ספ"א דאסמכו על קרא ויהן לכם ארלות גוים וגו' בעבור ישמרו חקיו וגו'. אצל עכ"פ הוא כלל גדול ומתיישב זה הא שוכנו בגאונים להוסיף על החקיות שקבעו חז"ל בגמרא, ולכאורה כרי שבות הוא לתקוע שלא לז"מ אפי' ברכ"ש כמשי"כ הר"ש ב"ה פ"ד ס' י"א, אלא כל שדעתו לתקוע לא נגמר במלוח, ומיקרי הכל דאורייתא. ולא נלכנו לסדרת הח' שם ד' ט"ז ב' ד"ה ותוקע, שאין בעשית המלוח צ' פעמים משום צ"ה, אלא אם כבר גמר המלוח ואין בדעתו להוסיף, ושוב אין בו שום מלוח, מכ"מ איסור צ"ה ליכא, וגם זה אינו אלא משום הואיל דלא גמר המלוח ונמשכה המלוח כמו שירלכ משום כרי אפי' גמר אין בו משום כל תוסיף אצל במקום דאסור להוסיף ולהמשיך במעשה בעטם ראשון, במוסיף עובר משום צ"ה ג"כ כמבואר ב"ר"ף ברכות פ"ג דלכרי אסור להתפלל צ"פ משום דכיו במקריב צ' תמידין ועובר על צ"ה, וכיונו נעשו דל"ז ג"כ א"ל להקריב שני תמידים, דאחד אמר רחמנא ולא שנים כדאי' זכחים ד' י"ב לכרי איכא משום צ"ה ג"כ. **הא מיהא כ"ז שנמשך במלוח בפעם ראשון מיקרי דאורייתא.** ועוד נ' ראי' לעיקר הדיון מדתן במעילה פ"ג מרצב לא נהנין ול"מ ראצ"י א' נוחנין בזקנים בלולביכס, ופי' הרמב"ם והמפרש משום מלוח לאו ליכנות ניהנו, וכי אפשר דק בשעת לקיחה הראשונה נתנו ואח"כ הסירו, אלא בכל מלוח. ומכ שפסק הרמב"ם דלא כראצ"ל משום שמה יסבה או יטול אחר שנייה ויסים דעה, כמו במקום צימות הקין, **וכן בחגיגה ד"ה ח' דאפי' הפרש עשר בהמות לחגיגה קרב ציו"ט,** **וגא' מיקרי נרי"ג,** ומכ"מ פרש"י שם ד' ח' א' ב"ה חזקיה כו' כבר ילא ידי חובה בראשונה מן כחולין, כיונו שאין חוב' אלא א', ובפי' אי' צירי' שם פ"א וכוזא בתום חגיגה ד' ח' ב' ארשצ"א ארי' לעולם הוא מוסיף וכולך ודוחה יו"ט עד שיאמר שוב אינו מוסיף, וכ"ז נכלל בהא דתנן אלו דברים שאין לכם שיעור כו' ובראיון, דמשמעו גם צראית פנים בעורה, דכ"ז שרלכ ליכנס כ"ז מלוח כדאי' בחגיגה ד' ח' א' וכרי כל מ"ע, אלא שנקיט התנא ביחוד ובראיון, כדי לכלל עוד שווי הקרבן ג"כ. וכיונו דאי' צירי' סוכה פ"ג דלולב ציו"ט שחל בשבת [ובדרכי משה ומגן אברהם כ"ו תרנ"א משמע דמפרשי אפילו צחול, וכנראה עיקר כמו שכתבתי, וכן כהה הגר"א סימן תרנ"ח בנוסח התוספתא סוף פרק צ' דסוכה] נושא כפיו וקורא בתורה ונחנו לחזירו בניחו צארץ אסור לטלטלו, משום מוקלה דאיכא בלולב בשבת כפירש רש"י והו' ר"פ לולב וערבה ד"ה אמאי טלטול בעלמא הוא, דמכ"מ מוקלה הוא. ולא דמי ללולב ציו"ט דאי' בסוכה ד' מ"א צ' קורא בתורה ונושא א"כ מניחו ע"ג קרקע, הולך לבקר חולים לולבו צידו, וכיונו משום דיו"ט של סכות עיקר מלוחו בלולב, וכיו לולב צו כשאר לרכי יו"ט, משא"כ קדושת שבת צראשית שאין לולב צו מלוח אלא משום שחל בסכות. הא מיהא קשה אחר שמוקלה הוא, היאך פותר לטלטלו יותר מן החיוב, ויכא מחויב להניחו היכף כמשי"כ מהר"ל צסכין של מילה ובסכים הגר"א ז"ל ציר"ד ס' רס"ו. אלא משום דכ"ז שאוחז בלולב

כת"י

של פסח וילי אחרון של חג וכל שארי ימים פסח ושבעות וזו הסוכות נחזקת בין כי שמחות הללו לרבות כולם לשמחה:

אמר רבינו הרי ארץ כנן שבעים שנה וכו'. פשטיה שהי קרוב לשבעים שנה ועדיין לא הגיע לפי ממש, אמנם במס' ברכות [כ"ח.] אמרי' שהי' נר חמני סרי ואמרה לי אחתי לית לך חוריו ונעשה לו נס ותתחור ככן שבעים, ורמזים הסביר שנתחורר ממחמת עולם עיונו ודאנתו על התורה וקיומיה, וחוס' הקשו אי ה' רק נר חמני סרי נמלא שהי' אחר החורבן איך עישר בהמחור וכנר נטלו מעשר בהמה ודחק חוס' מעשר למלך קאמר — ולולי דמסתפינא הייתי אומר לפשטי' לעיל כבר ימי שנותינו בהם שבעים שנה רואה לומר אחר שכבר נעשה בן חמשים שנה כי בן עשר למשנה ושזו ישמש רבותיו מי שנה כי אין אדם עומד על דעת רבו עד שיהי' בן מי שנה [ע"ז ה':] ומאז ימי' עוד שבעים שנה ויהיו שנותיו מאה ועשרים שנה כך כתבתי שם *) ולפי' י"ל ה' ראביע אז ככן שבעים ממנו היינו בן ס"ח שנה והיינו בן חמני סרי שאחר חמשים שנה ושפיר עישר בהמחור, ואמנם עדיין לא הוה לי' חוריו והי' זה קלח נגחי כאלו לא עיין כל ימיו בעיוניות כי אלו בן ה' לו יהיה נראה וכן לפי שנים והי' נראה כאלו בילה כן ימי' בעלילות, ונעשה לו נס ותתחורר כדרך כל החכמים:

בהפסח יום כי דפסח [מ"ב כ"ג] כי לא נעשה כפסח וגו' ע"ש בפנים י"ל כפסח כי לכאורה עיקר עשיית הפסח להורות נתן כי ה' הוא האלקים לבדו ואין עמו אל כזר שהכה בכורי מצרים שהי' עוזדים לטלה בכור המזלות, ואם כן כימי יאשי' שאז בשעת מעשה ה' עוסקים בביעור כל ע"ז שזאי' אין לורך לקרבן פסח לטעם ה"ל, אלא שאין לנו לדרוש טעמא דקרא ומחייבים לפעול ככתוב בתורה משה אפי' נראה לנו שבעל הטעם, וזהו בעצמו מכלל תשובת יאשי' ודקתו, והיינו עשו פסח להי' ככתוב בתורה משה ולא לשום טעם אלא ככתוב בתורה משה בלבד וזהו לא נעשה פסח חוץ כימי חוקי' מלך יהודה אלא אותו לא נעשה ככתוב כי עיבר יוסן בייסן [כנסתדרין כ"ב.] ולא ה' ככתוב בתורה משה.

[לשחזרים] **שליח** מס' מגלה בשחז"מ בין בייסן בין בתשרי קורין ראה אתה אומר אלי

עפירי' נדחק, ולפי' כי שם נאמר שנת בין הרגלים וגם רמז לשמיטה בחרש ובקליר ששנות רמז לתוספת שביעית [כ"ה ט']. והנה בדרבות שניות נאמר שמור את יום השבת וגו' כי עבד היית במצרים וגו' ופשטי' משמע שביחית שנת הוא זכר לחירות מצרים והוא סד"א שנת שנתוך המועד שנס כל ימי החול של שבעה היום ה' זכר לי"מ במלך וסוכה ואין לורך לשבת, ומיהו אכתי' י"ל דבייט

(*) הוא בגמ' הק' הזה לעיר ב' בא וז"ל שם:

ישי' שנותינו בהם שבעים שנה ואם בנבורות שמונים שנה, למנות ימינו בן הדוד ונביא ר'בב חכמה, יש לתמוה על מרעה' שאמר ישי שנותינו שבעים והוא דר ק"ב שנה ורצה להודות יותר, אבל הענין שר' חמישים אחז"ל [הצנה יד.] אין סתנין שר' אלא בן חמישים שנה ובעצמ' נ"ב כי בן עשר שנים למשנה ואין אדם עומד על דעת רבו עד מ' שנים הרי חמישים שנים ועל אלו מרמזים ישי' ספירת עשר חמישים יום מציאת מצרים עד סוף תורה — ואז משעור על דעתו בן חמישים שנה כימי ספירה מאז יחזה לכל החזות עוד שבעים שנה שהיה ק"ב ואם בנבורות יחזי' שמונים וסע"ה לא דר רק שבעים ע"כ ביקש להודות עוד עד שמונים שנה, והיינו למנות ימינו הוי"ו ישי' הבפירה חמישים יום בן הדוד ונביא ר'בב חכמה לעמוד על דעת ר'ב, עכ"ל שם:

א"כ

כדתי' [שמות ט'] בעבור זאת העמדתך למען ספר שמי בכל הארץ וכן ה' כי פרעה יאל תחלה מים ליבשה ושזו חזרו מים ויבסו את מצרים והוא נשאר במדבר ומלך על יבשה [ילקוט יונה ג']. וישראל חשבו שילחמו עם המצרים בחרבם וחמושים עלו ויפלו מצרים חללים, והמלך שהוא באחרונה במלחמה ימלט למען ספר שמי בכל הארץ, ועכשיו ראו פרעה הקריב ונסע בראשונה אי"כ אם ילחמו במצרים ימות הוא תחלה וזה אי"כ ע"כ פתחו ולא ידעו כי יסעו במים ופרעה שבה בראשונה ימלט ליבשה ומהמצרים לא נותר עד אחד וק"ל:

אמר תראוי' שאני שמרחת שזופתי השמש בני אמי נחרו בי שמוי נוסרה את הכרמים כרמי שלי לא נטרתי אחז"ל [ש"ה רבה א'] נוסרה את הכרמים שר"ך לשמור בי יו"ט של גליות על אשר כרמי שלי לא נטרתי שלא שמרתי יו"ט אי' בא"י, וילי' מי' אמר שמרחת כפל שמור ומה לשון אל תראוי', הנה כתי' ששת ימים תאכל מלוא וביום השביעי עזרת להי' אלקיך לא תעשה מלאכה [דברים ט"ז]. חוס' כי לשיטת הסוברים דחז"ל אינו זמן תפילין מפני שיש בהם אור במלוא וסוכה [עירובין י"ז.] דיהי' ימים]. וכתבתי במקום אחר שזה קלח ראי' לחוקי' שבי' דאע"ז דרשות מלך וסוכה מ"מ מלוא אי"כ אלא שאינו מיע' כלילה הראשונה, וי"ל היינו מלוא כדי שיהי' לאות, והשחא אמר קרא ששת ימים תאכל מלוא לא מצייני' יומא קמא דלילה הראשונה חיובא אי"כ אלא אפי' ה' ימים חס"מ נמי אי"כ מלוא משום אור, אבל ביום השביעי אפי' מלוא לי"כ שהרי אי"כ אור שהוא עזרת להי' אלקיך לא תעשה מלאכה — והנה כתי' וראו כל אפסי' ארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ואחז"ל [ברכות ו.] אלו תפילין שבראש ולי' שבתות וי"ט המה גופי' כמו תפילין כדתי' [שמות י"א] לדעת כי אלו ה' מקושכס, אך י"ט בי' של גליות לי"כ לא תפילין ולא י"ט דאורייתא לא שייך וראו כל עמי הארץ ע"כ אל תראוי' שאני שמרחת כפל בני תפילין ולא י"ט אך בני אמי נחרו בי שמוי נוסרה את הכרמים בי יו"ט בגליות על שלא נטרתי יו"ט אי' בא"י — אלא שזה גופי' אור לטובה שאני משמר דברי חז"ל כי טובים דודין מין פרבים דברי סופרים יותר מדברי תורה וק"ל:

בעזה"י מה שחנני היית פסח הציצר' —

אמרתי טעם שלא נזכר שמחה בפסח, כי לכאורה אין לריך כלל לעורר האדם הישראלי לשמח ביום מקודש לאות בין ה' וביינו יום פסק מלוא ושמור מלואו היום שמחה גדולה מזה, אך קי"ל במס' מ"ק [ט']. אין שמחה אלא באכילה ושתייה דמסויה אכלו ביה"כ בחנוך בהמ"ק ע"כ הולך לזוהר שמלכד עשיית המלוא שהיא עונג נפשי ורוחני' עוד ושמחת בחנוך היינו באכילה ושתייה שמחה הגוף באכילה בראוי' להם ונשים בראוי' להם — וא"כ תינה בשארי ימים אמנם בפסח שמלוא החג הוא אכילת פסח מלך ומרור אי"כ אין לריך לעורר על השמחה כי המלוא היא השמחה שאין למעלה הימנו והמלוא היא באכילה גופני' וגם רוחני' שניהם יחד ואין לריך לזוהר על השמחה, והנה פסח הוא יו"ט ראשון בשנה וסוכות הוא האחרון ולנטינו על שמחת ליל יו"ט הראשון של פסח באכילת פסח מלך ומרור, ולנטינו על ליל יו"ט אחרון של חג כדדרשין [בסוכה מ"ח.] מוהית אך שמח לרבות ליל יו"ט אחרון, נמלינו למדין שמחה לליל יו"ט אי'